

Föräldrar & medier 2019

FÖRORD

I takt med att mobiler och digital kommunikation letar sig djupare in i våra vardagsliv ökar även oron för hur uppväxande generationer påverkas. Larmen duggar tätt och olika ”experter” varnar ofta för utvecklingen och dess påstådda konsekvenser.

När tonläget är högt och onyanserat är det extra viktigt att vara källkritisk och basera övertygelser och beslut på evidensbaserad, validerad kunskap. Statens medieråd har regeringens uppdrag att följa barns och ungas medieanvändning – och Statistiska centralbyrån genomför vartannat år, på myndighetens uppdrag, Sveriges största undersökning på området. *Ungar & medier* mäter samtliga minderårigas medieanvändning, men också attityder och sociala bakgrundsvariabler, såväl hos de unga som hos deras föräldrar.

För alla som arbetar med barn och unga är materialet en källa till fördjupad förståelse, en möjlighet att själv ta reda på var våra barn och elever är på nätet, vad de gör där och hur de förhåller sig till sina medieliv.

Ungar & medier 2019 visar upp en fragmenterad bild med många olika förskjutningar, ibland mellan könen, ibland mellan olika åldrar. Tidsanvändningen av internet fortsätter öka, troligen som ett resultat av att allt fler flyttar över sin användning av spel och rörlig bild från offline-medier eller analoga format till nätet.

Om utvecklingen fortsätter och om vi inte längre upplever att medieanvändning är en aktivitet, utan att den utgör själva livet, väcks frågor av närmast filosofisk eller etisk karaktär:

- Finns det en gräns mellan digital och verklig vardag?
- Hur stort ansvar har de unga själva, deras föräldrar och deras lärare – och för vad?
- Ska vi sträva efter att sätta gränser för hela grupper när alla inte upplever sina medieliv på samma sätt?

Då det senaste decenniets allt intensivare digitala medieanvändning är ett nytt fenomen, är det enda som är säkert att vi ännu inte känner till alla långsiktiga konsekvenser, oavsett om de är positiva eller negativa.

Ett orosmoln är att den tidigare stillastående trenden kring hur många som drabbats av mobbning och hot på nätet nu förefaller vara bruten. Fler barn och unga uppger i årets undersökning att de utsatts än tidigare.

Om det handlar om en faktisk ökning eller om svarsfrekvenserna är en konsekvens av den stora mediala uppmärksamhet som frågan har fått de senaste åren är utifrån detta underlag omöjligt att svara på.

Oavsett hur det förhåller sig är det Statens medieråds förhoppning att alla vuxna som idag känner oro via ökad kunskap om de ungas verklighet ska få en mer balanserad bild av möjligheter och utmaningar – och därigenom en mer korrekt utgångspunkt för att kunna erbjuda det stöd som barnen har rätt till.

Anette Novak

Direktör för Statens medieråd

INNEHÅLL

FÖRORD	3
INLEDNING, BAKGRUND, METOD OCH LÄSANVISNING	5
SAMMANFATTNING	8
RESULTATREDOVISNING	11
1. Är barnet en pojke eller flicka?	11
2. Hur mycket fyller barnet i år?	11
3. Har barnet syskon?	12
4. Har ditt barn en eller flera funktionsnedsättningar?	13
5. Jag tycker att tv och film:	14
6. Jag tycker att datorspel/tv-spel/mobilspel/spel på surfplatta:	16
7. Jag tycker att sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat):	18
8. Använder ditt barn sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat)? ..	20
9. När ditt barn använder sociala medier, tycker du att det är ok att barnet:	21
10. Kan du se ditt barns inlägg på Facebook, Instagram, Twitter, och liknande?	23
11. Har du lösenordet till något av ditt barns sociala mediekonton?	24
12. Jag oroar mig för att mitt barn nu eller i framtiden ska:	25
13. Har det någon gång hänt att ditt barn har...?	27
14. Hur tycker du att samhällets skydd av barn och unga fungerar när de använder följande medieformer?	29
15. När det gäller skydd av barn och unga när de använder medier, hur stort ansvar anser du att nedanstående aktörer ska ha?	30
16. Vilka metoder använder du för att skydda ditt barn på internet/begränsa internetanvändningen?	31
17. Får du den information och vägledning som du behöver när det gäller barns och ungas medieanvändning?	33
18. Tycker du att ditt barn ägnar för mycket tid, lagom med tid eller för lite tid åt...?	34
19. När det gäller dig själv, tycker du att du ägnar för mycket tid, lagom med tid eller för litet tid åt ...?	38
20. Hur bedömer du ditt barns förmåga att:	40
21. Hur ofta händer det att barnets medieanvändning leder till att ditt barn inte gör vad han/ hon ska t.ex. läsläsning, hjälpa till hemma, gå och lägga sig?	42
BILAGA 1.	
BORTFALL, SIGNIFIKANS, ÅLDERSINTERVALL OCH KALIBRERINGSVIKTER	43

INLEDNING, BAKGRUND, METOD OCH LÄSANVISNING

Detta är en redovisning av resultatet från en undersökning av vårdnadshavares attityder kring deras barns medieanvändning, skyddsaspekter när det gäller medieinnehåll och åsikter om skadlig mediepåverkan. De data som redovisas här består av svar på de frågor som ställts till *vårdnadshavare* till barn mellan 9 och 18 år, det är alltså inte barnen själva som svarat på frågorna. Genomgående redovisas resultatet fördelat på tre åldersgrupper av barn, vilka i löpande text omnämns med siffror: 9–12 (år), 13–16 (år) samt 17–18 (år). Detta avser alltså vårdnadshavare till barn i dessa åldrar. För läsbarhetens skull omnämns de som *föräldrar* i den löpande texten.

Kommittén Medierådet (U1990:03), som upphörde 2011 när myndigheten Statens medieråd bildades, genomförde 2005, 2006, 2008 och 2010 Ungar & medier-undersökningar. Med undantag för 2010 skiljer de sig så mycket från föreliggande rapport att det i regel inte är meningsfullt att försöka jämföra utvecklingen över tid. Medielandskapet förändras snabbt, varför nya frågeställningar tillkommer medan andra förlorar sin relevans. Detta har inneburit att vissa frågor omformulerats och svarsalternativ har ändrats, vilket innebär att det inte alltid går att göra direkta jämförelser med resultaten från undersökningen 2010, eller de tre studier som myndigheten Statens medieråd hittills publicerat *Föräldrar & medier 2012/13*, *Föräldrar & medier 2015* samt *Föräldrar & medier 2017*. I de fall det finns jämförbara data mellan de studierna redovisas dessa i löptext och tabeller.

Parallellt med denna rapport publiceras *Ungar & medier 2019*, där barn och unga 9–18 år tillfrågats om sina medievanor och attityder kring medier samt *Småungar & medier 2019*, där föräldrar till barn 0–8 år tillfrågats om barnens medievanor och deras egna attityder kring medier. De frågor som redovisas i denna rapport gäller vårdnadshavare till barn i åldrarna 9–18 år. Data om föräldrars attityder till yngre barns medieanvändning redovisas i *Småungar & medier 2019*.

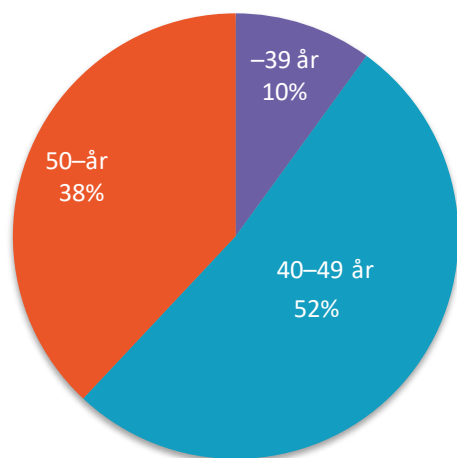
Underlaget för denna rapport består av en enkät som sändes ut till 3 984 föräldrar till barn 9–18 år, vilket är ungefär lika många som i *Föräldrar & medier 2017*, och därmed landets största statistiska undersökning av föräldrars attityder kring barns medievanor. Statistiska centralbyrån genomförde datainsamlingen där respondenterna kunde välja på att fylla i en pappersenkät eller ett webbformulär. Urvalet av respondenterna är ett obundet slumpmässigt urval stratifierat på barnens ålder: 9–18 år. Datainsamlingen pågick mellan 17 augusti och 1 november 2018. Svarsfrekvensen är 34,3 %. Detta är ungefär 5 procentenheter lägre jämfört med *Föräldrar & medier-undersökningen 2017*. Sjunkande svarsfrekvenser är inget unikt för denna rapportserie, eller ens för medievaneundersökningar, utan något som iakttagits under lång tid vid olika typer av enkätundersökningar med slumpvisa urval, både i Sverige och internationellt. SCB rapporterar också att flera liknande undersökningar drabbats av liknande fall i svarsfrekvensen under 2018. Orsakerna till detta är inte helt klarlagda, men ett rimligt antagande är att ett generellt ökande antal undersökningar – såväl akademiska som marknadsundersökningar – lett till en

obenägenhet att svara på enkäter hos allt fler. Framtiden får utvisa om det är möjligt att fortsätta med enkätundersökningar med obundna slumpmässiga urval eller om man får använda sig av alternativa metoder för datainsamling. Statistisk metodforskning har dock visat att det inte finns någon särskilt stark koppling mellan en undersöknings träffsäkerhet och svarsfrekvensen, åtminstone inte så länge denna ligger i intervallet 30–60 %.¹ Minst lika viktigt som svarsfrekvens är att urvalet av respondenter gjorts korrekt samt att man kan kalkylera kalibreringsvikter för att kompensera för snedfördelningar genom bortfall.²

1 Groves, M. R. & Peytcheva, E. (2008) The impact of nonresponse rates on nonresponse bias: A meta-analysis. *Public Opinion Quarterly* 72(2), 167-189.

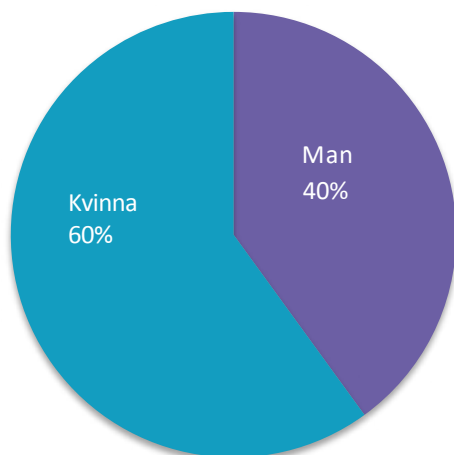
2 Se t.ex. Bethlehem, J. G., & Keller, W. J. (1987). Linear weighting of sample survey data. *Journal of official statistics*, 3(2), 141, Kalton, G., & Flores-Cervantes, I. (2003). Weighting methods. *Journal of official statistics*, 19(2), 81, Särndal, C.E., & Lundström, S. (2005). *Estimation in surveys with nonresponse*: John Wiley & Sons.

Andel svarande föräldrar per åldersgrupp 2018 (%)

En majoritet av de föräldrar som svarat på enkäterna är 40-49 år. Det finns också en samvarians mellan åldern på vårdnadshavaren och barnets ålder: ju äldre föräldern är, desto äldre är också barnen.

Är du man eller kvinna? (%)

Det är vanligare att kvinnor besvarat enkäterna än att män gjort det. Trots att frågeformulären sändes ut till lika många män som kvinnor består svarsunderlaget av 60 % kvinnor och 40 % män, vilket är i princip samma fördelning som de senaste insamlingarna. Liksom i tidigare undersökningar skiljer sig könsfördelningen åt mellan åldersgrupperna: ju yngre respondenterna är, desto större är andelen kvinnor som besvarat enkäten.

Könsfördelning i föräldraåldersgrupper (%)

Föräldrars ålder	Andel som svarat		
	Kvinnor	Män	Totalt
-39 år	73 %	27 %	100 %
40-49 år	59 %	41 %	100 %
50- år	58 %	42 %	100 %

Föreliggande rapport heter *Föräldrar & medier 2019* eftersom den publiceras detta år. Data samlades däremot in under hösten 2018, varför detta årtal används i diagram och i löpande text. Det förhåller sig precis likadant med rapporten *Föräldrar & medier 2017*, där data samlades in 2016, och så vidare.

Mer detaljerad information om datainsamling och -bearbetning finns i bilaga 1.

SAMMANFATTNING

I detta avsnitt beskrivs framförallt resultat där det finns stora skillnader mellan olika grupper, t.ex. avseende barnens kön och ålder, eller där det skett påtagliga förändringar jämfört med tidigare undersökningar. Här lyfts även fram väsentliga skillnader mellan föräldrar till barn med funktionsnedsättningar och hela populationen.

Föräldrarna har fått ta ställning till 10 påståenden om tv och film, spel respektive sociala medier. Generellt är det större andelar föräldrar som uttrycker positiva attityder till dessa medieformer än som uttrycker negativa. Minst negativt inställda är föräldrarna till tv/film. När det gäller spel och sociala medier är dock skepsisen påtaglig och i stort sett likadan. Det gäller framförallt att de anses vara beroendeframkallande och stjäla tid från viktigare aktiviteter, men också att de kan leda till ohälsa.

Påståendet att medier gör barn aggressiva har mycket svagt stöd, oavsett medieform. Frågan har formulerats om från tidigare undersökningar, vilket lett till intressanta förändringar i svars-mönstren. Tidigare gällde frågan hur det egna barnet påverkades, nu gäller den barn generellt. Detta har medfört att svaren överlag blivit betydligt mer negativa. Andelarna föräldrar som instämmer helt och hållet med de negativa påståendena har ökat kraftigt, liksom de som inte alls instämmer med de positiva. Exempelvis är det 27–38 procentenheter färre som inte alls instämmer i att spel gör barn aggressiva. Föräldrarna ger alltså uttryck för att andras barn löper större risk att påverkas negativt av medier än de egna barnen. Föreställningen om mina barn, andras ungar, gäller tydligen även medieanvändning.

Föräldrarna till barn med funktionsnedsättningar uppger att dessa mindre ofta än andra barn använder sociala medier. Även när barnen själva tillfrågas om detta, uppger de funktionsnedsatta att de mindre ofta använder sociala medier, men skillnaderna är betydligt mindre.

Föräldrarna ställdes också ett antal frågor om vad de tycker är OK att deras barn visar på sociala medier: t.ex. sitt ansikte i bild, fullständigt namn, var de går i skolan, mobilnummer etc. Generellt är föräldrar till flickor mer restriktiva än föräldrar till pojkar och föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning mest restriktiva. När föräldrarnas svar jämförs med barnens (*Ungar & medier 2019*) framgår att de är överens på en övergripande nivå, men det finns skillnader på så sätt att barnen oftast är mer tillåtande än föräldrarna. Barnen ser således inte potentiella problem med sociala medier på riktigt samma sätt som föräldrarna.

Föräldrarna har även svarat på frågor om vad de oroar sig för i samband med medieanvändning och resultaten visar att oron är störst för framförallt att barnet ska mobbas eller hotas på internet eller via mobilen, och att barnet ska kontaktas av vuxna som söker sexuell kontakt via internet. Föräldrar är också mer oroliga för att flickor ska råka illa ut på nätet än för att pojkar ska göra det. Skillnaderna är störst avseende händelser med sexuell koppling (här är skillnaderna upp till 15 procentenheter). Pojkarnas föräldrar oroar sig mer för att deras barn ska bli beroende av spel, internet eller sociala medier. I nästan alla avseenden oroar sig föräldrar till yngre barn mer än föräldrar till äldre.

Föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning oroar sig betydligt mer än andra föräldrar avseende samtliga frågor. Exempelvis instämmer 54 % helt i att de oroar sig för att deras barn ska bli beroende av mobilen, spel eller sociala medier jämfört med 29 % av föräldrar till barn utan funktionsnedsättning. Motsvarande siffror avseende att kontaktas av vuxna som söker sexuell kontakt är 66 % respektive 41 %.

Beaktas svaren på frågan om vilka negativa händelser barnet råkat ut för förefaller mobbning och hot samt sexuella närmanden via internet vara ett större problem för flickor än för pojkar i tonåren, medan social isolering är en större risk för pojkarna. Tvärtom mot frågan om oro, ökar här andelarna med barnets stigande ålder. Det är alltså minst vanligt att något av detta inträffat bland 9–12.

Med undantag för att använda webbkameran vid chattande och kontaktats av vuxna som söker sexuell kontakt, har barn med psykisk funktionsnedsättning i betydligt högre grad råkat ut för otrevligheter på nätet. 32 % har mobbats, jämfört med 15 % av barnen utan funktionsnedsättning. 31 % har ägnat så mycket tid åt spel eller internet att hen blivit socialt isolerad jämfört med 18 % av de unga utan funktionsnedsättning.

Sammantaget kan man det konstateras att föräldrar oroar sig i betydligt högre utsträckning för samtliga händelser jämfört med vad som faktiskt äger rum. Det enda undantaget är att få för lite sömn till följd av medieanvändning, där detta hänt 60 % av 17–18-åringarna, medan bara 45 % av föräldrarna instämmer helt eller till stor del i att de oroar sig för detta.

När föräldrarna liksom i tidigare undersökningar tillfrågades om de får den information och vägledning som de behöver när det gäller barns och ungas medieanvändning, visade det sig att allt fler saknar information. Beroende på åldersintervall har andelarna som svarat "nej, saknar en del" samt "nej, saknar mycket" ökat med 6–11 procentenheter sedan 2016. Det upplevda behovet av information har således ökat i samtliga åldersgrupper. Det finns dock inget som tyder på att tillgången till sådan information har minskat. Möjligen kan det upplevda informationsunderskottet tolkas som att ungas medieanvändning blir allt mer omfattande och komplex och därmed också svårare att förstå för föräldrarna.

Föräldrarna har tillfrågats om de anser att deras barn ägnar för mycket tid, för lite tid eller lagom med tid åt olika aktiviteter, såväl fysiska och sociala som medierelaterade. Det man framförallt tycker att barnet ägnar för mycket tid åt är olika former av digitala spel, internet, mobiltelefonen samt – för tonåringarna – sociala medier. De tre senare medieformerna är sammanflätade på så sätt att mobilanvändning till stora delar inkluderar internetanvändning och sociala medier. Det man anser att de ägnar för lite tid åt är framförallt böcker och tidningar. Även läxor/skolarbeten och sport/träning är aktiviteter som föräldrarna tycker att barnen borde ägna mer tid åt.

Detta svarsmönster är mycket likartat tidigare undersökningar. Tittar man närmare på svarsandelarna finns dock en intressant tendens: medan andelarna som anser att barnet ägnar för mycket tid åt spel, internet, mobiltelefonen och sociala medier ökar något, har andelarna som anser att barnet ägnar för mycket tid åt filmer och tv-program minskat eller inte ändrats, beroende på åldersgrupp. En förklaring till detta finns sannolikt i barnens beteenden. Den dagliga

mobil- och internetanvändningen är i princip hundra procentig bland tonåringarna och har ökat markant bland 9–12. Samtidigt har det dagliga tittandet på filmer och tv-program minskat successivt sedan 2012 i samtliga åldersgrupper (se *Ungar & medier 2019*). Man bör dessutom ha i åtanke att mycket tittande på tv och film idag sker på mobilen, datorn eller surfplattan, vilket av föräldrarna kanske uppfattas som att barnet ”håller på med mobilen” eller ”surfar på nätet” snarare än som ”tittar på film”.

Tendenserna att föräldrarna i ökande grad anser att barnen ägnar för mycket tid åt spel, internet, mobilen och sociala medier och att de i minskande grad anser att de ägnar för mycket tid åt filmer och tv-program har kunnat iakttas ända sedan 2012 års undersökning.

Generellt anser föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning i betydligt högre utsträckning att deras barn ägnar för mycket tid åt medier. Avseende spelande tycker 67 % detta jämfört med 44 % av föräldrar till barn utan funktionsnedsättning. Den enda frågan där föräldrar till barn utan funktionsnedsättning anser att deras barn i högre utsträckning använder något för mycket är mobilen (62 % jämfört med 58 %). Avseende läsning anger 9 % av föräldrarna till barn utan funktionsnedsättning att deras barn aldrig läser. Motsvarande andel bland föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning är 43 %.

Avslutningsvis ställdes en fråga om hur ofta det händer att barnets medieanvändning leder till att barnet inte gör vad hon eller han ska, t.ex. läsläsning, att hjälpa till hemma, eller att gå och lägga sig. Det visade sig bli allt vanligare, ju äldre barnen blir. Bland 9–12-åringarna uppgav 9 % av föräldrarna att detta händer varje dag, bland 13–16-åringarna 11 % och bland 17–18-åringarna 18 %. 34 % av föräldrar till 13–16-åringar med psykisk funktionsnedsättning uppgav att detta hände dagligen.

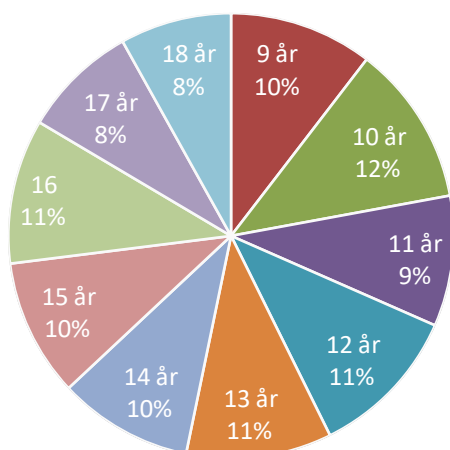
RESULTATREDOVISNING

1. Är barnet en pojke eller flicka? (%)

Ålder	Pojkar	Flickor
9–12	49 %	51 %
13–16	48 %	52 %
17–18	53 %	47 %

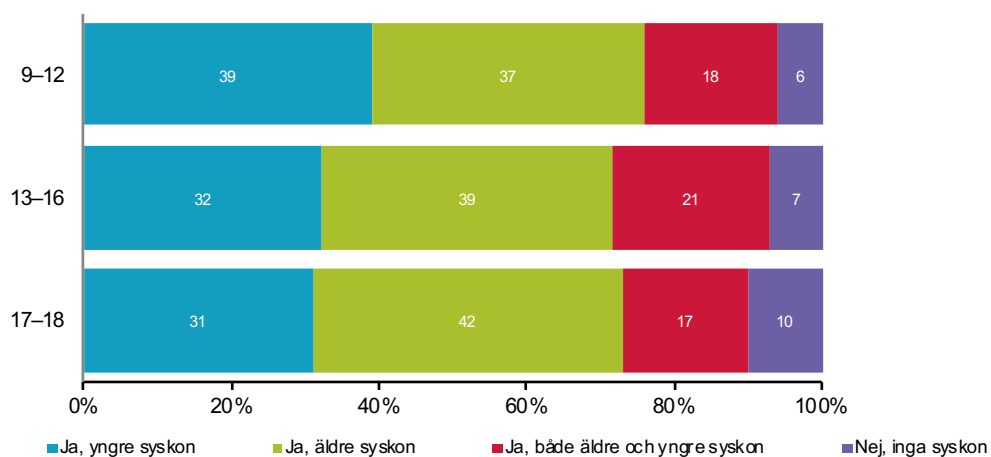
Könsfördelningen är i princip jämn i samtliga åldersgrupper.

2. Hur mycket fyller barnet i år? (%)

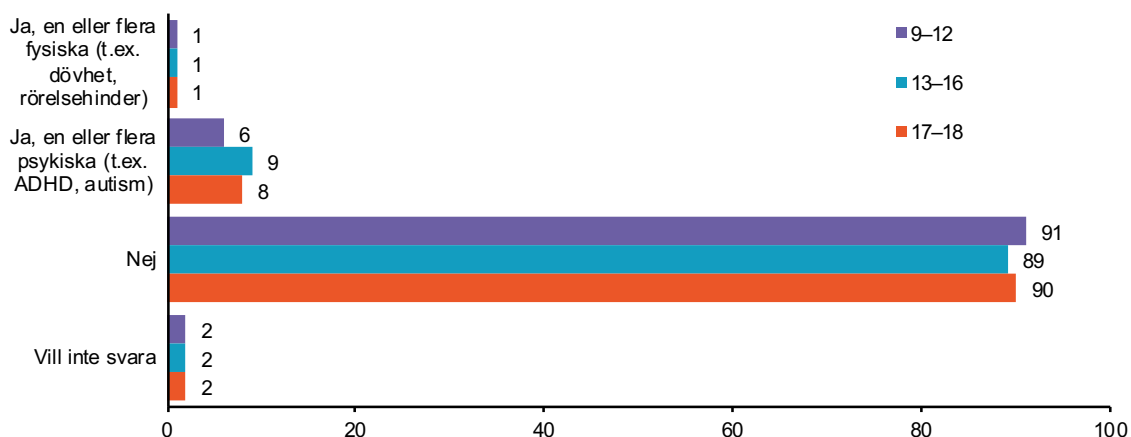
Diagrammet visar att åldersfördelningen är relativt jämn.

3. Har barnet syskon? (%)

Diagrammet visar att de allra flesta har syskon. För de flesta frågor framträder inga skillnader mellan barn med yngre syskon, äldre syskon eller utan syskon. I det följande nämns endast syskonvariabeln i de fall då den visat sig påverka resultaten. I de fall barnens syskonförhållande inte nämns, beror det på att det inte syns några skillnader mellan barn med olika syskonstatus.

4. Har ditt barn en eller flera funktionsnedsättningar? (%)

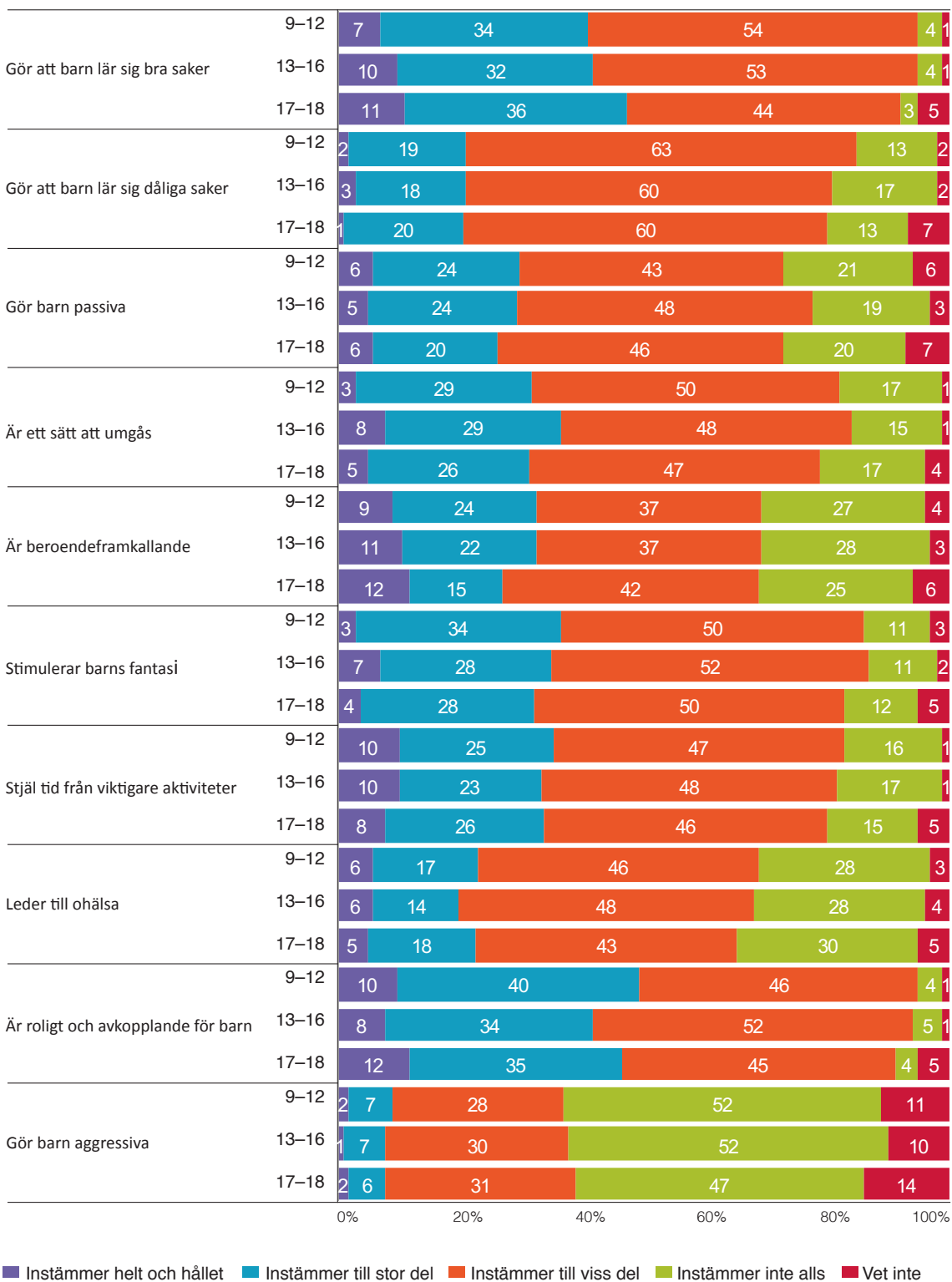

Det statistiska underlaget är för litet för att detta ska kunna användas som en bakgrundsvariabel för att beskriva eventuella skillnader mellan medievardagen hos barn med funktionsnedsättningar och barn utan i samtliga åldersintervaller, förutom avseende gruppen 13–16-åringar med psykiska funktionsnedsättningar. I den fortsatta analysen är det därför endast denna grupp som avses när funktionsnedsättnings relation till medieanvändning avhandlas. Det går inte att bryta ner gruppen funktionsnedsatta på enskilda diagnoser, men det kan konstateras att ADHD, ADD och Aspergers syndrom är de vanligaste enskilda diagnoserna. Funktionsnedsättning behandlas i det följande endast i de fall då det framträder signifikanta skillnader jämfört med personer utan funktionsnedsättning. Omnämns inte funktionsnedsättning i anslutning till respektive diagram innebär det att det inte föreligger några nämnvärda skillnader.

Könsfördelningen är starkt snedfördelad. Medan 12 % av pojkar 13–16 år har en psykisk funktionsnedsättning är motsvarande andel bland flickor endast 4 %.

Eftersom frågan om funktionsnedsättningar är omformulerad från föregående undersökning går det inte att göra jämförelser över tid.

5. Jag tycker att tv och film: (%)

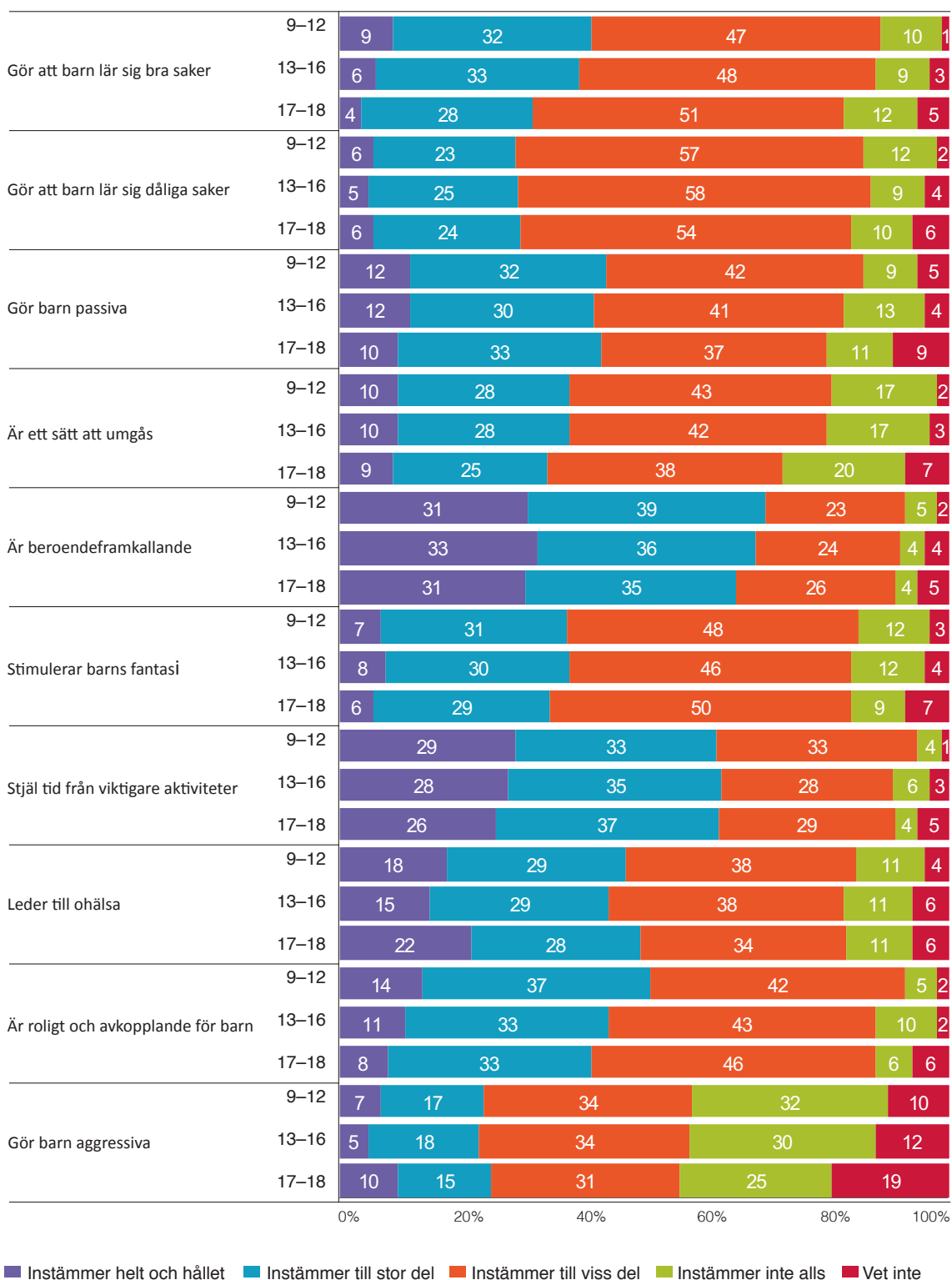
Frågan är omformulerad från föregående undersökning. Då avsåg frågan respondentens eget barn, nu avses barn i allmänhet. I övrigt är svarsalternativen exakt likadana. Detta gör att direkta jämförelser inte låter sig göras. Trots denna förändring är svarsmönstret likt det i föregående undersökning, men med en påtaglig skillnad. Denna skillnad förefaller ha med just denna ändring att göra: För de negativa påståendena har andelarna som svarar "instämmer inte alls" minskat från föregående undersökning. Det syns särskilt tydligt när det gäller påståendet att tv/film gör barn aggressiva. När frågan gällde det egna barnet (2017) var det betydligt större andelar som svarade "instämmer inte alls". Nu när frågan gäller barn i allmänhet har dessa andelar sjunkit med 20–25 procentenheter. Andelarna som "instämmer till viss del" i detta påstående har samtidigt ökat påtagligt. Det syns dock endast marginella skillnader när det gäller "instämmer till stor del" och "instämmer helt och hållet". Det förefaller med andra ord som om man är mer benägen att ha negativa uppfattningar om tv:s/films inflytande när det gäller barn i allmänhet, än vad det gäller det egna barnet.

Överlag framgår dock liksom i tidigare undersökningar att tv och film är de medieformer som föräldrar är minst negativt inställda till generellt. De anser framförallt att tv och film gör att barn lär sig bra saker och att det är roligt och avkopplande för barn. Det man i minst utsträckning håller med om är att filmer och tv gör barn aggressiva. Det är också få som anser att tv/film gör att barn lär sig dåliga saker eller leder till ohälsa.

Samtidigt finns det visst stöd för påståendet att det är beroendeframkallande, att det stjälar tid från viktigare aktiviteter och att film/tv gör barnet passivt. De tre åldersgrupperna har likartade svarsmönster.

Ser man till barnets kön syns endast små skillnader, den enda skillnaden som överstiger 5 procentenheter gäller 13–16 där föräldrar till pojkar i högre utsträckning instämmer helt i påståendet att tv/film är ett sätt att umgås.

6. Jag tycker att datorspel/tv-spel/mobilspel/spel på surfplatta: (%)

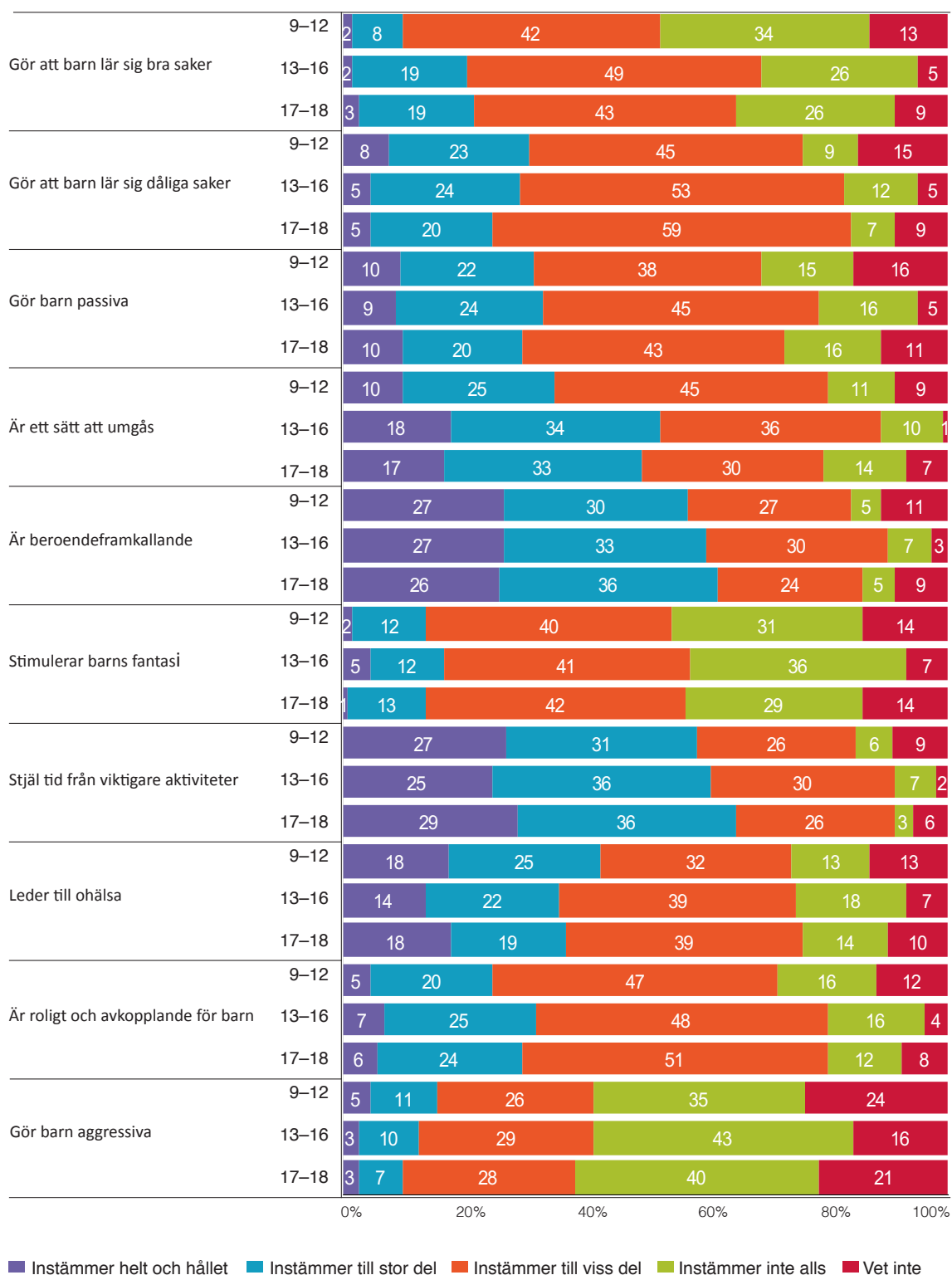

Frågan är omformulerad från föregående undersökning. Då avsåg frågan respondentens eget barn, nu avses barn i allmänhet. I övrigt är svarsalternativen exakt likadana. Detta gör att direkta jämförelser inte låter sig göras. Även för denna fråga visar sig frågeformuleringens förändring (dvs. att uttala sig om barn i allmänhet istället för att uttala sig om sitt eget barn) ha stor påverkan på de negativa påståendena. Skillnaden märks särskilt tydligt för påståendet att spel gör barn aggressiva, där andelarna som svarat "instämmer inte alls" har sjunkit med 27–38 procentenheter. Här har även andelarna som svarat "instämmer till stor del" ökat påtagligt.

Resultatet visar att det finns ett starkt stöd för påståendet att datorspel/tv-spel är beroendeframkallande och att de stjälar tid från viktigare aktiviteter. Jämfört med film/tv är inställningen till spel generellt mer negativ. Överlag är det små skillnader mellan åldersgrupperna.

När det gäller barnets kön framträder vissa skillnader. Föräldrar till flickor anser i lägre grad än föräldrar till pojkar att spel är ett sätt att umgås. Detta gäller samtliga åldersgrupper. Detta kan ha att göra med att pojkar spelar i högre utsträckning än flickor. Samtidigt anser föräldrar till pojkar i något högre grad att spel är beroendeframkallande.

7. Jag tycker att sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat): (%)

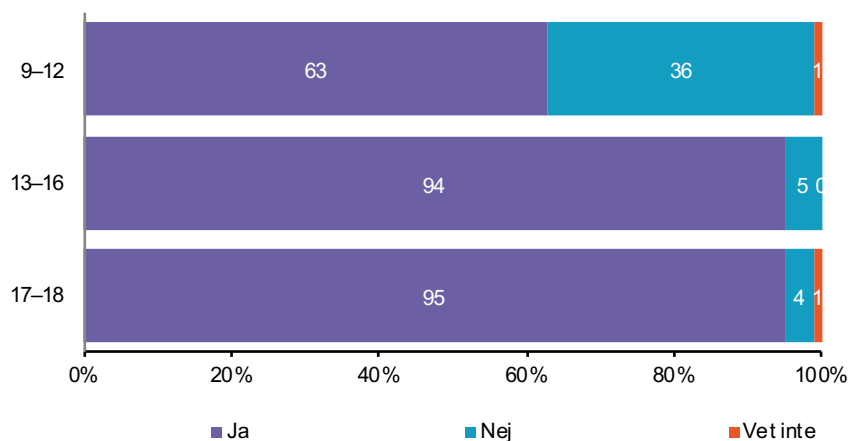
Frågan är omformulerad från föregående undersökning. Då gällde frågan "internet", vilket nu har ändrats till sociala medier. Detta gör att inga jämförelser över tid är möjliga.

Diagrammet visar att stora andelar föräldrar har en negativ eller avvaktande inställning till sociala medier. De anser att de är beroendeframkallande och att de stjälar tid från viktigare aktiviteter. Det finns också ett påtagligt stöd för påståendet att de leder till ohälsa. Samtidigt anser en majoritet bland de med barn 13–18 att de är ett sätt att umgås. Bland 9–12 är inställningen mer tveksam i det avseendet. Användningen av sociala medier är också lägre i åldersgruppen 9–12 jämfört med de äldre. Påståendet att de stimulerar barns fantasi får svagt stöd, liksom att de gör att barn lär sig bra saker – det är fler som anser att de lär barn dåliga saker. Samtidigt är det få som anser att de gör barn aggressiva. Här bör också påpekas att jämfört med påståendena om tv/film och spel är det betydligt högre andelar som svarat "vet inte" när det gäller sociala medier.

Sett till barnets kön syns vissa skillnader. Föräldrar till flickor 13–16 anser i högre grad att sociala medier lär barn dåliga saker, stjälar tid från viktigare aktiviteter och gör barn passiva, vilket sannolikt beror på att flickor i detta åldersintervall använder sociala medier i betydligt högre omfattning än pojkar (se *Ungar & medier 2019*). Föräldrar till flickor 17–18 anser i lägre grad att sociala medier är ett sätt att umgås. Föräldrar till pojkar 13–16 anser i lägre grad att sociala medier stimulerar barns fantasi.

Sammantaget kan man konstatera att föräldrarna generellt är minst negativt inställda till tv/film. När det gäller spel och sociala medier är skepsisen påtaglig och i stort sett likadan. Det gäller framförallt att de anses vara beroendeframkallande och stjäla tid från viktigare aktiviteter, men också att de kan leda till ohälsa. Det är till och med så att spelen, till skillnad från tidigare undersökningar har större andelar som håller med om positiva aspekter, t.ex. att de stimulerar barns fantasi och att de lär barn bra saker – jämfört med sociala medier. Lägg dock märke till att tidigare undersökningar inte frågade om sociala medier, utan om "internet" i stort. Det förefaller dock som om sociala medier upplevs som särskilt problematiska. Föräldrar till barn med psykiska funktionsnedsättningar uttrycker generellt något starkare åsikter avseende samtliga medieformer. De tycker t.ex. att digitala spel både lär barn bra saker och lär dem dåliga saker i högre utsträckning än barn utan funktionsnedsättningar.

8. Använder ditt barn sociala medier (t.ex. Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat)? (%)

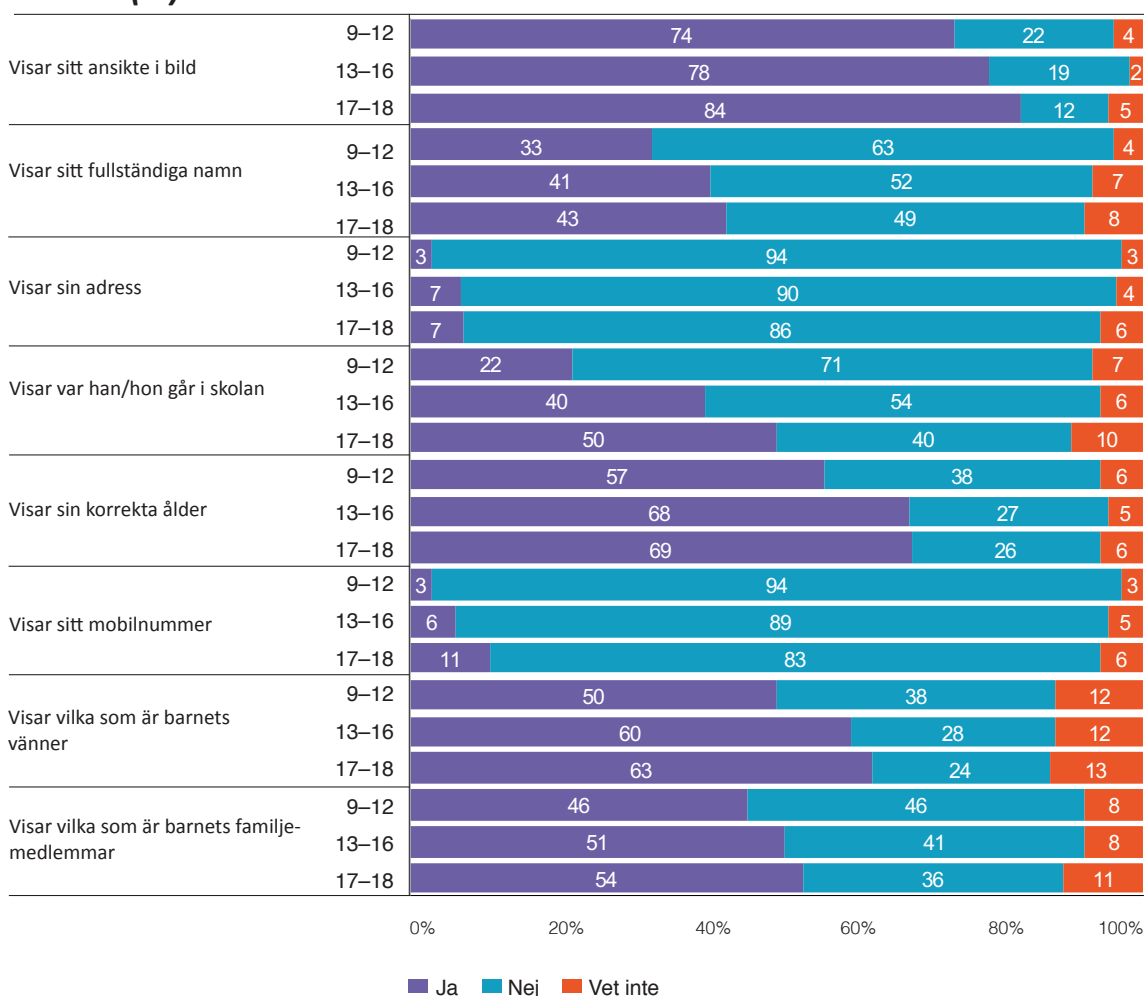
Frågan har en delvis ny formulering sedan föregående undersökning, dock inte på ett sätt som påverkar jämförbarheten. Andelarna som uppger att barnet använder sociala medier har ökat något, när det gäller 9–12 är ökningen påtaglig: 7 procentenheter fler än 2016. Bland 13–16 är ökningen 3 procentenheter och bland 17–18 endast 1 procentenhet. Som framgår av diagrammet ökar användningen påtagligt efter 12-årsåldern.

Det är påtagliga skillnader när det gäller barnets kön. Bland föräldrar till flickor 9–12 uppger 69 % att barnet använder sociala medier, jämfört med 50 % bland föräldrar till pojkar i samma ålder. Det är en skillnad på 19 procentenheter. Med åldern minskar dessa skillnader: för 13–16 är den 6 procentenheter och bland 17–18 har skillnaden minskat till 4 procentenheter. Detta motsvaras, liksom i tidigare undersökningar, av barnens egna uppgifter (se *Ungar & medier 2019*).

Bland 9–12 tycks föräldrarna överskatta barnens användning av sociala medier (63 %) vid en jämförelse med vad barnen själva uppger (59 %).

Medan 96 % av barn utan funktionsnedsättning använder sociala medier är motsvarande andel för unga med psykisk funktionsnedsättning 86 %.

9. När ditt barn använder sociala medier, tycker du att det är ok att barnet: (%)

Själva huvudfrågeställningen är identisk med föregående undersökning, men har här försetts med två nya delfrågor: "Visar vilka som är barnets vänner" samt "Visar vilka som är barnets familjemedlemmar". Eftersom respondenterna svarat på samtliga delfrågor, som inte har någon inbördes rangordning, torde jämförbarheten över tid med övriga delfrågor vara god.

När det gäller att visa sitt ansikte i bild, vilket är det som föräldrar i högst utsträckning tycker är ok, har andelarna ökat sedan föregående undersökning. Bland 9-12 är ökningen 9 procentenheter, bland 13-16 är ökningen 5 procentenheter och i den äldsta åldersgruppen är den 6 procentenheter. Även när det gäller att visa sin korrekta ålder syns en ökning i samtliga åldersgrupper.

Som framgår av diagrammet ökar andelarna som tycker att det är ok med barnets ålder, detta har också varit fallet över tid. Det man i lägst utsträckning tycker är ok är att barnet visar sitt mobilnummer eller sin adress. Även detta var fallet i föregående undersökning. De nya delfrågorna om att visa vilka som är ens vänner och familjemedlemmar tycks inte uppfattas som lika känsliga som mobilnummer eller adress.

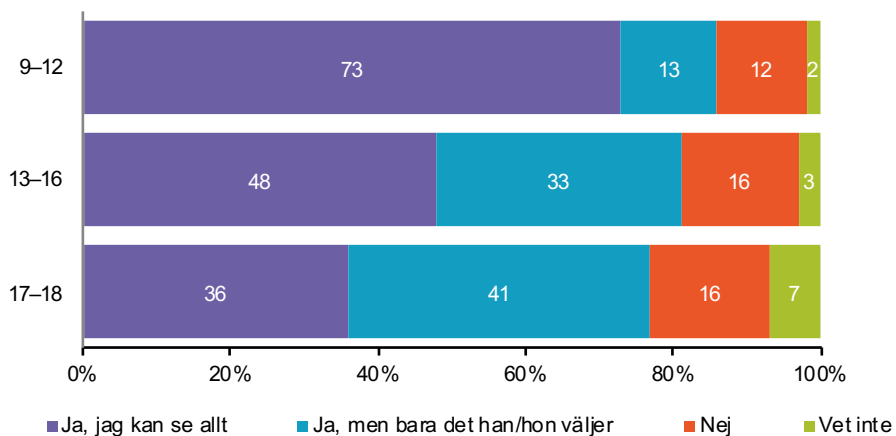
När det gäller barnets kön framträder skillnader. Bland 9–12 gällande att visa sitt ansikte i bild svarar 77 % av föräldrar till flickor att det är ok, jämfört med 69 % av föräldrar till pojkar. När det gäller att visa sitt fullständiga namn är det istället föräldrar till pojkar som tycker det är ok i högre utsträckning: 9–12, pojkar: 42 %, flickor: 28 %. På frågan om det är ok att barnet visar var han/hon går i skolan svarar föräldrar till pojkar genomgående att det är ok i påtagligt högre utsträckning än föräldrar till flickor: 9–12, pojkar: 26 %, flickor: 20 %. 13–16, pojkar: 45 %, flickor: 35 %. 17–18, pojkar: 57 %, flickor: 44 %. Gällande frågan om det är ok att barnet visar sin korrekta ålder finns det ingen skillnad förrän bland 17–18 där föräldrar till pojkar tycker det är ok i högre utsträckning än föräldrar till flickor (pojkar: 73 %, flickor: 64 %).

När det gäller att barnet visar sitt mobilnummer, vilket är en av de saker som föräldrar tycks anse vara mest känsligt, svarar föräldrar till flickor genomgående att det inte är ok i högre utsträckning än föräldrar till pojkar.

Barnens svar på vad de själva kan tänka sig göra när de använder sociala medier stämmer väl överens med föräldrarnas. I ett avseende syns dock en tydlig skillnad och det gäller att visa sitt fullständiga namn, där föräldrarna är mer skeptiska än barnen. I detta avseende rör det sig om skillnader på 15–30 procentenheter.

Föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning är generellt mer restriktiva när det gäller barnets digitala delande av personuppgifter.

10. Kan du se ditt barns inlägg på Facebook, Instagram, Twitter, och liknande? (%)

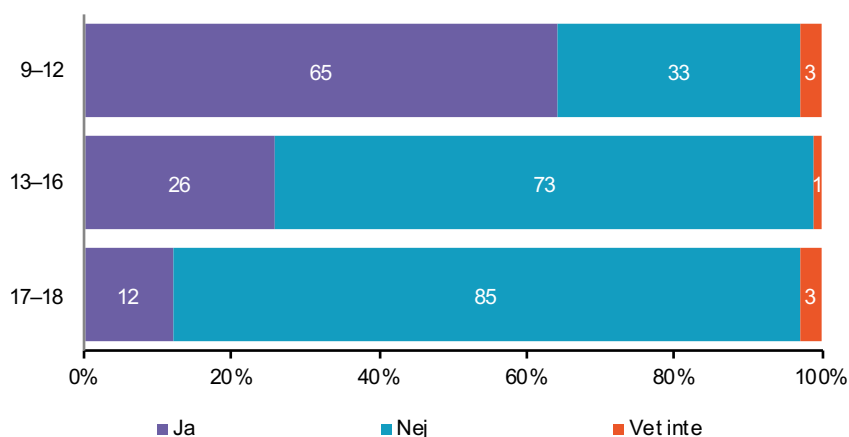
Hur stor insyn föräldrarna har i sina barns liv i sociala medier korrelerar negativt med barnets ålder: ju yngre barnet är desto större insyn har föräldrarna. Att föräldrarnas insyn minskar med åren är fullt rimligt, men man kan notera att även i den äldsta gruppen har en relativt stor andel av föräldrarna (77 %) viss insyn i vad barnen gör.

Sedan föregående undersökning har andelarna som svarar att de kan se allt sjunkit med ett par procentenheter bland 9-12 och 13-16. När det gäller 17-18 syns ingen förändring i detta avseende. Sedan föregående undersökning har samtidigt andelen som svarar "vet inte" ökat med 4 procentenheter i denna åldersgrupp.

Föräldrar till pojkar 9-12 uppger i högre grad (76 %) att de kan se allt som barnet lägger upp, jämfört med föräldrar till flickor (70 %).

Bland 9-12 och 13-16 stämmer barnens egna svar väl överens med föräldrarnas – det är något färre bland 9-12 som uppger att deras föräldrar kan se allt och något fler bland 13-16 som svarar detta – men bland 17-18 är diskrepansen påtaglig. Här uppger 56 % av barnen att deras föräldrar kan se allt, jämfört med endast 36 % av föräldrarna. Detta kan tyckas märkligt, men kan ha att göra med att föräldrarna har mindre koll på vad barnen gör i denna ålder.

11. Har du lösenordet till något av ditt barns sociala mediekonton? (%)

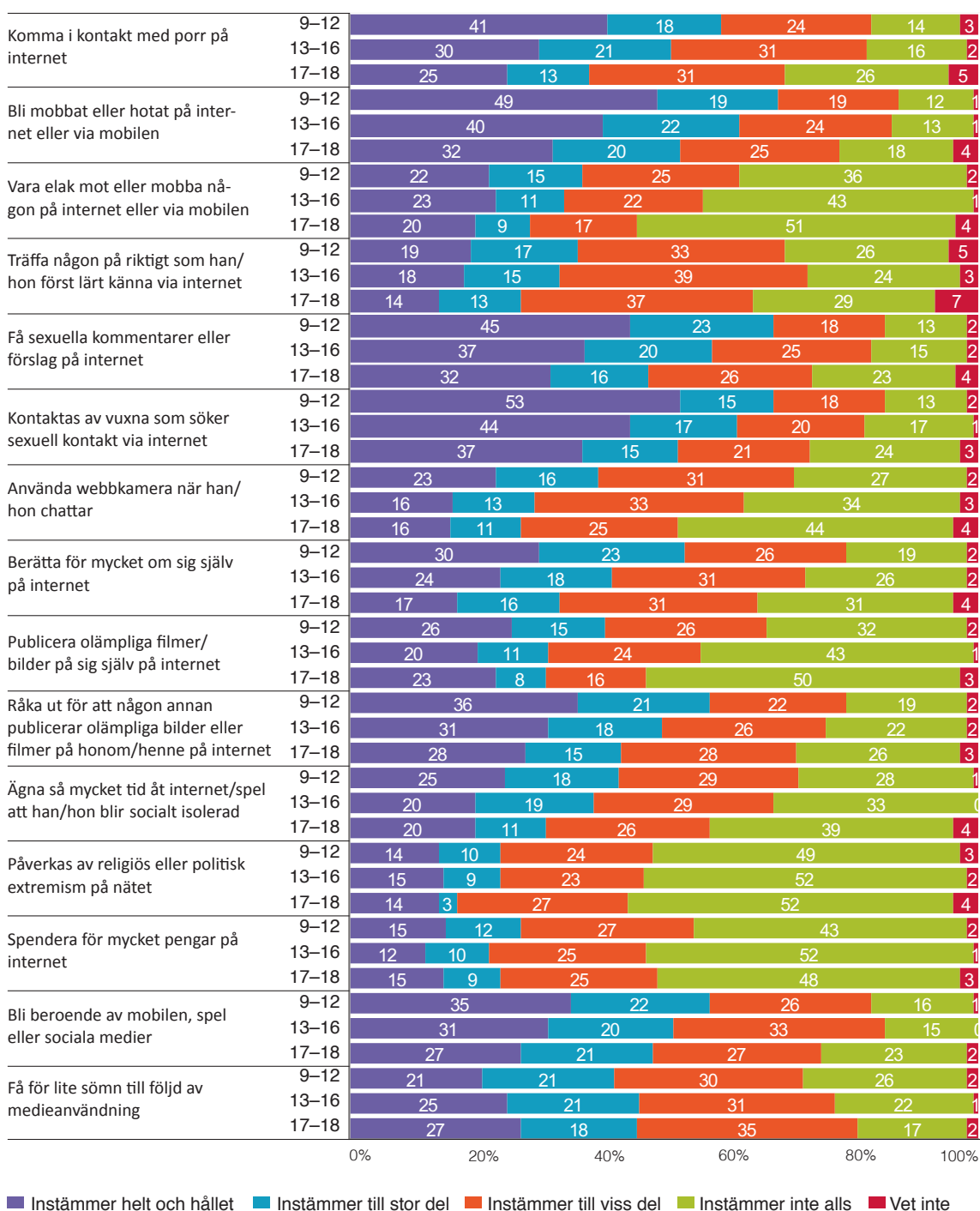
Även när det gäller föräldrarnas tillgång till barnets lösenord korrelerar tillgången negativt med barnets ålder. Ju yngre barnet är desto större andel av föräldrarna har tillgång till barnets lösenord. Samtidigt är det betydligt större andelar av föräldrarna i samtliga åldersgrupper som kan se sina barns inlägg, än som har tillgång till deras lösenord. Bland de äldsta barnen är det bara 12 % av föräldrarna som har lösenorden, jämfört med 77 % som kan se allt eller delar av barnens inlägg. Denna skillnad kan troligen förklaras av att tillgång till lösenord upplevs som ett större intrång i barnets privatliv och att föräldrarna därför avstår.

Jämfört med föregående undersökning syns vissa skillnader. Bland 9-12 har andelen som har barnets lösenord minskat från 73 % till 65 %, bland 13-16 från 31 % till 26 % och bland 17-18 från 15 % till 12 %. Vad denna minskning beror på kan inte utrönas av denna undersökning.

När det gäller barnets kön visar det sig att bland 9-12 svarar föräldrar till pojkar att de har barnets lösenord i högre utsträckning (69 %) än vad föräldrar till flickor gör (61 %).

Jämfört med vad barnen själva har svarat syns skillnader i alla åldersgrupper. Där är det överlag lägre andelar barn som uppger att deras föräldrar har lösenorden. 53 % jämfört med 65 % bland 9-12, 26 % jämfört med 16 % bland 13-16 och 6 % jämfört med 12 % bland 17-18.

12. Jag oroar mig för att mitt barn nu eller i framtiden ska: (%)

Frågan har en annan formulering än i föregående undersökning. Frågan hade då följande formulering: "Har du någon gång oroat dig för att barnet ska...?". Den nya formuleringen bedömdes som mer exakt, eftersom "någon gång" är alltför diffust. Dessutom har en graderad svars-skala införts i årets undersökning ("instämmer helt och hållet", etc.). Detta gör att direkta jämförelser med föregående resultat inte är möjliga.

Oavsett detta är de största farhågorna över tid de samma, vilket gäller oro om att barnet ska bli mobbat eller hotat via internet eller via mobilen samt att barnet ska bli kontaktat av vuxna som söker sexuell kontakt via internet. Oron avtar, med vissa undantag, också generellt ju äldre barnet är.

Frågan har försetts med flera nya delfrågor, det gäller "få för lite sömn till följd av medieanvändning", "bli beroende av mobilen, spel eller sociala medier", "spendera för mycket pengar på internet" samt "påverkas av religiös eller politisk extremism på internet". De två sistnämnda visar sig vara det man oroar sig minst för, det är i alla åldersgrupper högst 15 % som instämmer helt i att de oroar sig för detta. Frågan om beroende visar sig tvärtom vara en påtaglig källa till oro, liksom sömnbrist. Dessa två har bland de lägsta "instämmer inte alls"-svaren av alla uppräknade orosmoment.

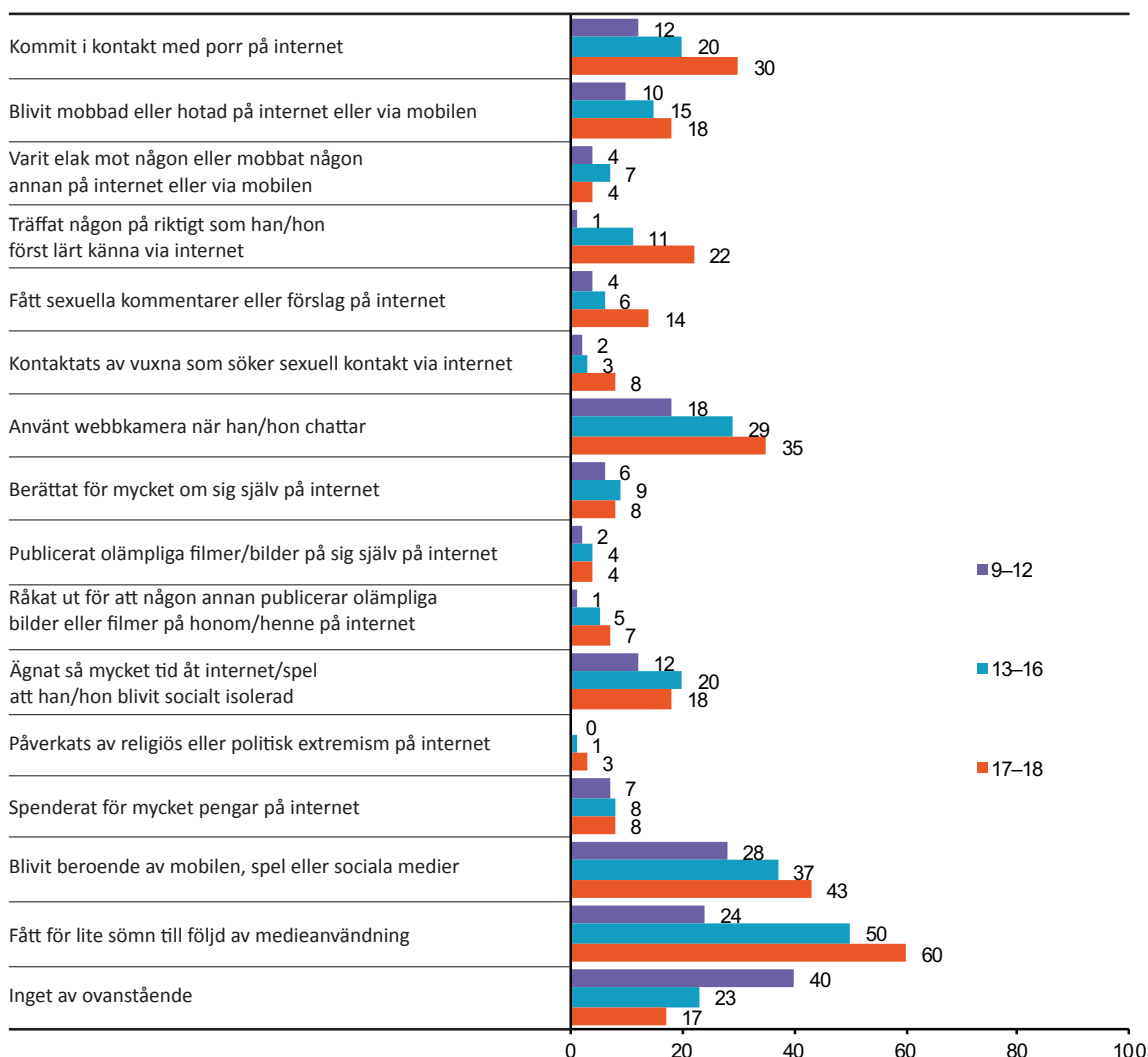
När det gäller barnets kön och den oro som föräldern har syns kraftiga skillnader. Överlag oroar sig föräldrar till flickor i betydligt högre utsträckning än föräldrar till pojkar. Det gäller framförallt sådant som har att göra med utsatthet avseende sexuella närmanden/kontakter, etc. Den allra största skillnaden gäller oro för att barnet ska få sexuella kommentarer eller förslag på internet. Där oroar sig föräldrar till flickor i alla åldersgrupper i betydligt högre grad än föräldrar till pojkar. Det rör sig här om skillnader på över 15 procentenheter i vissa fall. Den näst största skillnaden gäller oro för att barnet ska kontaktas av vuxna som söker sexuell kontakt på internet, där föräldrar till flickor också är kraftigt överrepresenterade. Även här rör det sig om skillnader upp emot 15 procentenheter. Vidare är föräldrar till flickor mer oroade över att barnet ska använda webbkamera, berätta för mycket om sig själv på internet, publicera olämpliga bilder eller filmer på sig själv på internet, råka ut för att någon annan publicerar olämpliga bilder eller filmer på barnet på internet. Föräldrar till flickor 13–16 oroar sig också mer för att barnet ska träffa någon på riktigt som de lärt känna på internet.

Föräldrar till flickor oroar sig i högre grad för att barnet ska bli mobbat eller hotat, det gäller samtliga åldersgrupper.

Föräldrar till pojkar oroar sig däremot i högre grad för att barnet ska bli beroende av mobilen, spel eller sociala medier, skillnaderna är dock inte lika stora som ovanstående.

Föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning oroar sig betydligt mer än andra föräldrar avseende samtliga frågor. Exempelvis instämmer 54 % helt i att de oroar sig för att deras barn ska bli beroende av mobilen, spel eller sociala medier jämfört med 29 % av föräldrar till barn utan funktionsnedsättning. Motsvarande siffror avseende att kontaktas av vuxna som söker sexuell kontakt är 66 % respektive 41 %.

13. Har det någon gång hänt att ditt barn har...? (%)

Diagrammet visar att oron föräldrar känner inför sina barns medieanvändning inte motsvaras av andelen föräldrar som uppger att något av påståendena faktiskt inträffat. I föregående undersökning var svaret "inget av ovanstående" det överlägset vanligaste, vilket alltjämt är fallet när det gäller 9–12. Med införandet av de nya alternativen "fått för lite sömn till följd av medieanvändning" och "blivit beroende av mobilen, spel eller sociala medier", har dock dessa blivit de vanligaste svaren när det gäller 13–16 och 17–18. Det är uppenbart att detta upplevs som ett stort problem, till skillnad från t.ex. påverkan från religiös eller politisk extremism på internet, som endast enstaka procent uppger har inträffat. Jämfört med oron som togs upp i föregående fråga är det också tydligt att den är större än vad som har inträffat när det gäller sexuella kommentarer/kontakter.

Tvärtom mot frågan om oro, ökar här andelarna med barnets stigande ålder. Det är alltså minst vanligt att något av detta inträffat bland 9–12.

Jämfört med föregående undersökning syns endast små skillnader vad avser mobbning/hot, vilket även gäller övriga svarsalternativ förutom användning av webbkamera och att barnet ägnat så mycket tid åt internet/spel att det blivit socialt isolerat, som båda har ökat något.

Sett till barnets kön syns flera skillnader. Bland 9–12 är det vanligare att föräldrar till pojkar uppger att barnet kommit i kontakt med porr på internet (17 % jämfört med 7 %), att barnet blivit beroende av mobilen, spel eller sociala medier (31 % jämfört med 24 %). Föräldrar till flickor uppger å andra sidan i högre grad att barnet blivit mobbat eller hotat på internet eller via mobilen (12 % jämfört med 5 %) och att barnet använt webbkamera vid chatt (21 % jämfört med 13 %).

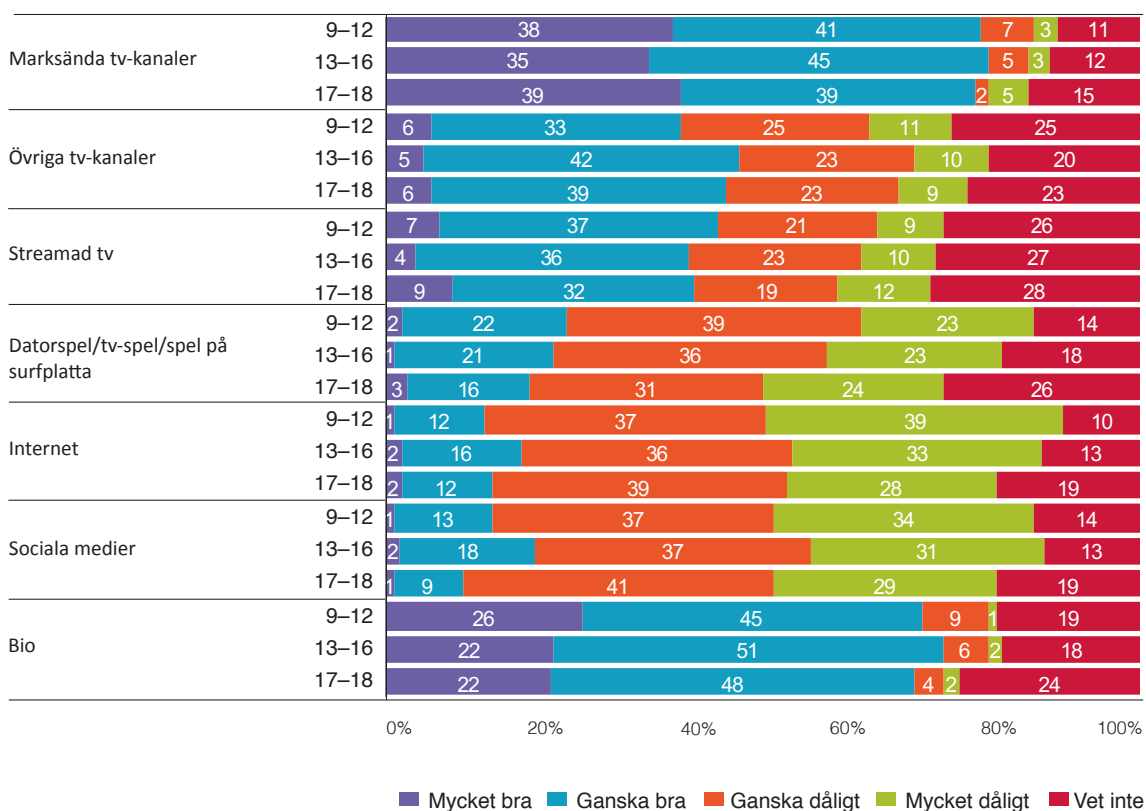
Bland 13–16 kvarstår skillnaderna vad gäller porr på nätet (pojkar: 26 %, flickor: 16 %), mobbning eller hot (flickor: 20 %, pojkar: 12 %), webbkamera vid chatt (flickor: 34 %, pojkar: 24 %). Däremot har skillnaden avseende att bli beroende av mobilen, spel eller sociala medier mer eller mindre jämnats ut. I denna åldersgrupp uppträder samtidigt nya könsskillnader. Det gäller om barnet fått sexuella kommentarer eller förslag på internet (flickor: 11 %, pojkar: 2 %), att barnet publicerat olämpliga bilder på sig själv på internet (flickor: 7 %, pojkar: 2 %), att barnet ägnat så mycket tid åt internet/spel att han/hon blivit socialt isolerad (pojkar: 23 %, flickor: 16 %), att barnet spenderat för mycket pengar på internet (pojkar: 12 %, flickor: 6 %), att barnet fått för lite sömn till följd av medieanvändning (pojkar: 55 %, flickor: 43 %). Föräldrar till flickor svarar i högre grad att inget av det uppräknade har inträffat jämfört med föräldrar till pojkar.

För 17–18 syns följande skillnader: kommit i kontakt med porr på internet (pojkar: 33 %, flickor: 26 %), blivit mobbat eller hotat (flickor: 19 %, pojkar: 14 %), fått sexuella kommentarer eller förslag på internet (flickor: 20 %, pojkar: 5 %), kontaktats av vuxna som söker sexuell kontakt via internet (flickor: 12 %, pojkar: 3 %), berättat för mycket om sig själv på internet (pojkar: 9 %, flickor: 4 %), ägnat så mycket tid åt internet/spel att han/hon blivit socialt isolerad (pojkar: 18 %, flickor: 11 %), spenderat för mycket pengar på internet (pojkar: 10 %, flickor: 4 %).

Bland 17–18 är det istället föräldrar till pojkar som i högre grad svarat att inget av detta inträffat.

Med undantag för att använda webbkameran vid chattande och kontaktats av vuxna som söker sexuell kontakt, har barn med psykisk funktionsnedsättning i betydligt högre grad råkat ut för otrevligheter på nätet. 32 % har mobbats, jämfört med 15 % av barnen utan funktionsnedsättning. 31 % har ägnat så mycket tid åt spel eller internet att hon eller han blivit socialt isolerad jämfört med 18 % av de unga utan funktionsnedsättning.

14. Hur tycker du att samhällets skydd av barn och unga fungerar när de använder följande medieformer? (%)

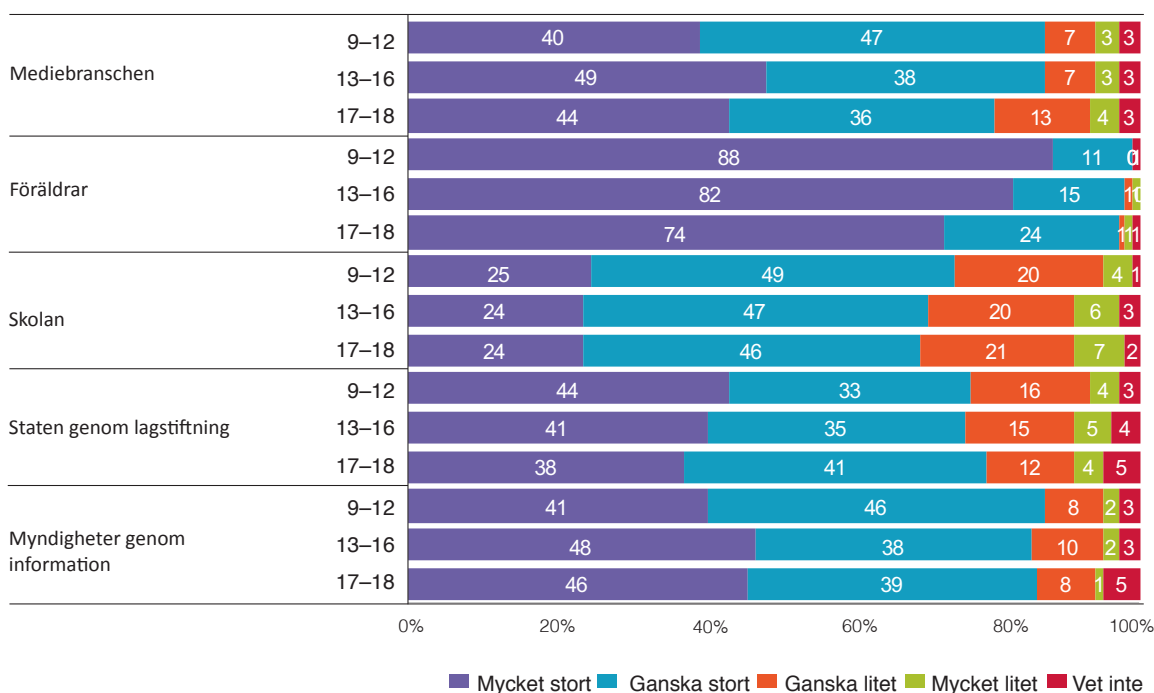

Frågan är ändrad sedan föregående undersökning. Då specificerades inte marksända tv-kanaler eller sociala medier, vilket gör att jämförelser över tid inte är möjliga i detta avseende. I föregående undersökning då tv endast formulerades som "tv" (dvs. oavsett sändningsvillkor/tillstånd etc.) var resultatet att bio var den medieform där man tyckte att skyddet fungerade bäst. I och med specificeringen av marksänd tv³ är det istället detta man anser har bäst skydd för barn, med bio på andraplats avseende skydd. Övriga tv-kanaler och strömmad tv anses istället ha jämförelsevis dåligt skydd. Skyddet när det gäller datorspel m.m. anses dåligt och har dessutom lägre andelar "mycket bra" och ganska bra" sedan föregående undersökning. Internet och sociala medier anses ha det sämsta skyddet. Liksom i föregående undersökning är det förhållandevis stora andelar som svarat "vet inte" på denna fråga.

Diagrammet visar att det inte är några konsekventa skillnader vad avser barnets ålder. På denna fråga syns heller inga nämnvärda skillnader avseende vilket kön barnet har.

3 Marksänd tv omfattar i skrivande stund 58 olika kanaler (<https://www.teracom.se/globalassets/kanallista/kanallista-marksand-tv-2019-03-05.pdf>). Det är dock endast public servicekanalerna, Tv4, Tv6 samt, runt Mälardalen, Tv Finland som är gratis att titta på. Svaren tyder dock på att respondenterna tolkat frågan som att "marksända tv-kanaler" är synonymt med public service och Tv4 – vilket också var vad frågan avsåg – eftersom man uppfattar de marksända kanalerna som radikalt annorlunda de övriga kanalerna avseende skydd av barn.

15. När det gäller skydd av barn och unga när de använder medier, hur stort ansvar anser du att nedanstående aktörer ska ha? (%)

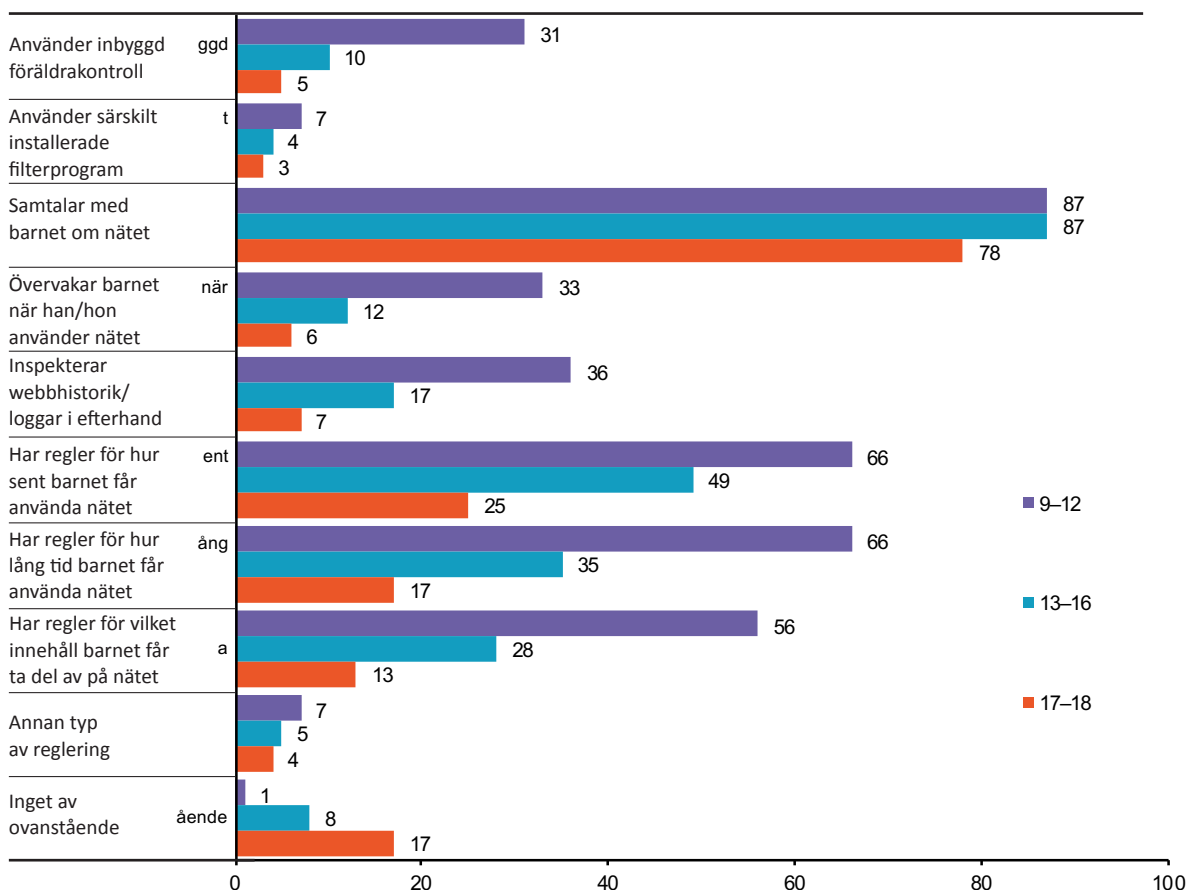

Diagrammet visar att en kraftig majoritet anser att föräldrar ska ha mycket stort ansvar, men att andelen som anser detta minskar ju äldre barnen blir. Staten och skolan är de som föräldrarna vill tillskriva minst ansvar men då bör man observera att majoriteten ändå menar att de har ett ganska eller mycket stort ansvar. Faktum är att en stor majoritet bland föräldrarna anser att samtliga nämnda aktörer ska ha ett ganska eller mycket stort ansvar.

Vid en jämförelse med resultaten från 2012, 2014 och 2017 är svarsmönstren likartade i de flesta avseenden. Sedan föregående undersökning har dock andelarna som anser att skolan ska ha ett mycket stort ansvar sjunkit påtagligt i samtliga åldersgrupper (bland 9–12 har det sjunkit med 12 procentenheter). Samtidigt har andelarna som anser att staten (genom lagstiftning) ska ha ett mycket stort ansvar ökat bland 9–12 (10 procentenheter) och 13–16 (7 procentenheter).

Vad gäller barnets kön syns vissa skillnader i graderingen av olika aktörer i olika åldersgrupper, men det framträder inget tydligt mönster.

16. Vilka metoder använder du för att skydda ditt barn på internet/begränsa internetanvändningen? (%)

Frågan har inte ställts i tidigare undersökningar. Diagrammet visar att barnets ålder har stor betydelse för vilka metoder föräldrarna använder och framförallt i vilken utsträckning föräldrarna uppger att de gör detta. Ju yngre barnet är, ju mer aktivt försöker föräldrarna skydda dem. Den allra vanligaste metoden är att samtala med barnet, detta gäller oavsett barnets ålder. Den näst vanligaste metoden är regler av olika slag, hur sent, hur lång tid och vilket innehåll. Diagrammet visar också att användningen av filterprogram är ytterst begränsad. Detta avser särskild mjukvara som installeras till skillnad från de inbyggda föräldrakontroller som finns i olika operativsystem och webbläsare mm.

Vad gäller barnets kön framträder vissa skillnader avseende i vilken utsträckning olika metoder används. Bland 9–12 uppger föräldrar till pojkar i högre utsträckning att de övervakar barnet vid internetanvändning (pojkar: 37 %, flickor: 29 %) och att de inspekterar webbhistorik/loggar i efterhand (pojkar: 39 %, flickor: 32 %). Det är också vanligare med regler för hur lång tid barnet får använda nätet bland föräldrar till pojkar (pojkar: 70 %, flickor: 61 %).

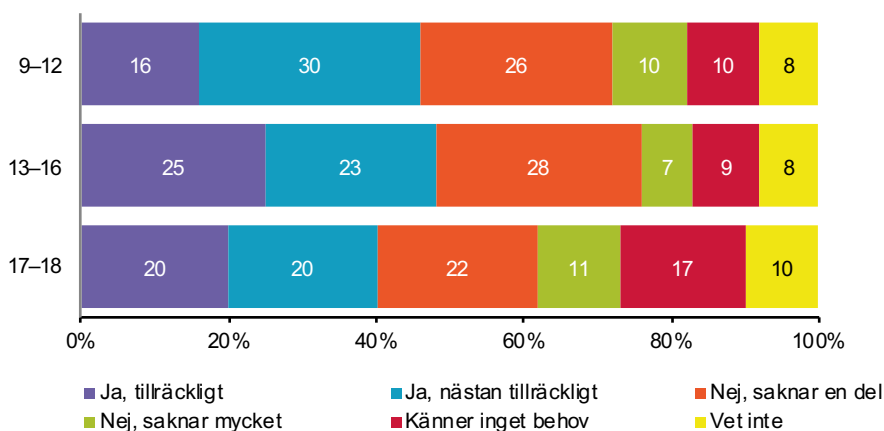
Bland 13–16 är det vanligare att föräldrar till pojkar har regler för hur sent barnet får använda nätet (pojkar: 56 %, flickor: 43 %).

Bland 17–18 är det också vanligare att föräldrar till pojkar har regler för hur sent barnet får använda nätet (pojkar: 28 %, flickor: 21 %) och för hur lång tid barnet får använda nätet (pojkar: 23 %, flickor: 11 %). Det är också något vanligare att föräldrar till pojkar övervakar barnet vid internetanvändning (pojkar: 9 %, flickor: 2 %).

Sammantaget framträder en bild av att föräldrar till pojkar är mer benägna att styra sitt barns internetanvändning jämfört med föräldrar till flickor.

Föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning använder i högre grad föräldrakontrollen i program (27 %) jämfört med föräldrar till barn utan funktionsnedsättning (8 %). De inspekterar också oftare webbhistorik eller loggar (27 % jämfört med 16 %), och har oftare regler kring nätanvändningen.

17. Får du den information och vägledning som du behöver när det gäller barns och ungas medieanvändning? (%)

Resultatet är svårtolkat. Slår man samman svaren "ja, tillräckligt" och "ja, nästan tillräckligt" visar det sig att bland 9–12 är det 46 % som uppger detta, bland 13–16 är det 48 % och bland 17–18 är det 40 %. Det innebär dock inte per automatik att man kan dra slutsatsen att det främst är föräldrar till 17–18 som anser sig få för lite information och vägledning eftersom 17 % svarat att de inte känner något behov av detta.

I detta fall är det mer fruktbart att göra en jämförelse med föregående undersökning. Till att börja med har andelarna som svarat "vet inte" minskat, vilket innebär att övriga svarsalternativ har större andelar. Bland 9–12 och 13–16 har andelarna som svarat "känner inget behov" minskat. När det gäller 13–16 är det en kraftig minskning, från 17 % till 9 %. Bland 17–18 har dessa andelar istället ökat från 14 % till 17 %. Slår man samman "nej, saknar en del" samt "nej, saknar mycket" visar det sig att dessa andelar har ökat i samtliga åldersgrupper, även 17–18, trots den höga andelen som där uppger att de inte har något behov.

- 9–12 "nej, saknar en del" + "nej, saknar mycket": 36 % (2016: 30 %)
- 13–16 "nej, saknar en del" + "nej, saknar mycket": 35 % (2016: 26 %)
- 17–18 "nej, saknar en del" + "nej, saknar mycket": 33 % (2016: 22 %)

Om man återigen slår samman de jakande svaren visar det sig också att de för 17–18 har minskat från 50 % till 40 %.

Sammantaget pekar detta på att behovet har ökat i samtliga åldersgrupper.

17 b. Varifrån får du information? (%)

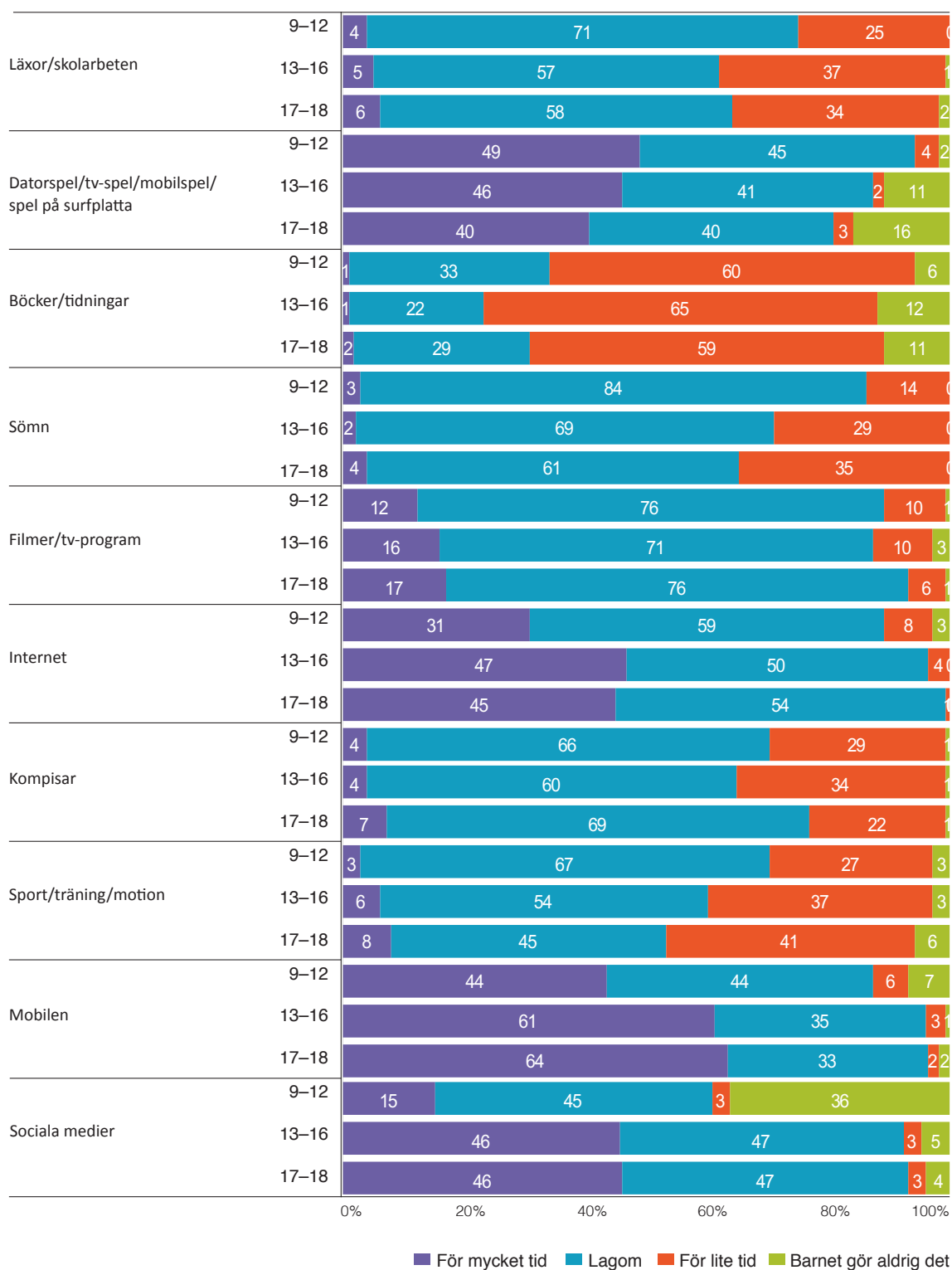
Ange upp till tre källor.

Föräldrar 9–12	Föräldrar 13–16	Föräldrar 17–18
Skolan 35 %	Skolan 43 %	Skolan 38 %
Internet 33 %	Internet 28 %	Internet 28 %
Vänner och bekanta 22 %	Medier 24 %	Medier 20 %
Medier 20 %	Vänner och bekanta 17 %	Vänner och bekanta 18 %
Andra föräldrar 13 %	Andra föräldrar 14 %	Tidningar 16 %

Jämfört med föregående undersökning syns en stor förändring. Då var det överlägset vanligaste svaret att man talar med barnet, över 70 % svarade detta i samtliga åldersgrupper. Som framgår av tabellen ovan är det svaret inte med på topp-fem. Nu anges istället skolan som den främsta källan till information och vägledning. Detta trots att frågeformuleringen är identiskt med föregående undersökning. Det går inte att sluta sig till vad detta beror på, men uppenbarligen upplevs skolan som den främsta källan, medan samtal med barnen hamnar längre ned på listan.

Vad gäller det som på listan benämns "internet" svarar de flesta oprecist. Kategorin i tabellen inkluderar det ordagranna svaret "internet" samt "internetforum", "YouTube", "söker själv på internet" och liknande formuleringar. Vilken källa man söker sig fram till, vilket forum man vänder sig till etc. framgår sällan av svaren. Detta innebär att väldigt mycket kan inrymmas i kategorierna "internet" och "medier". Denna oklarhet gäller även svaren från föräldrar till barn 0–8, som redovisas i *Småungar & medier 2019*. Oavsett om man betraktar svaren från småbarnsföräldrarna eller de med äldre barn är det således vanskligt att försöka säga något alls om vilka informationskällor föräldrar främst använder, förutom att skolan, medier – i synnerhet internet – samt människor i familjen och den nära omgivningen är viktiga.

18. Tycker du att ditt barn ägnar för mycket tid, lagom med tid eller för lite tid åt...? (%)

Diagrammet ovan visar att det man framför allt tycker att barnet ägnar för mycket tid åt är datorspel/tv-spel/spel på surfplatta, internet, mobiltelefonen samt – framförallt för tonåringarna – sociala medier. De tre senare medieformerna är sammanflätade på så sätt att mobilanvändning till stora delar inkluderar internetanvändning och sociala medier. Det man anser att de ägnar för lite tid åt är framförallt böcker och tidningar. Även läxor/skolarbeten, kompisar, sömn (i synnerhet tonåringar) och sport/träning är aktiviteter som föräldrarna tycker att barnen borde ägna mer tid åt.

Diagrammet visar också att andelen föräldrar som svarat "lagom" minskar ju äldre barnet är, dvs. det är bland 9–12 som föräldrar i högst utsträckning svarar lagom. Därefter ökar följaktligen andelarna som svarar "för mycket" eller "för lite".

Ända sedan mätningarna startade (2010) har samtliga fyra områden som föräldrar uttrycker missnöje med att barnen ägnar för mycket tid åt förstärkts. Filmer och tv, som inledningsvis upplevdes som ett sådant "missnöjesområde" har dock minskat över tid, men intar alltså en femteplats vad avser att ägna för mycket tid åt i samtliga åldersgrupper. Överlag tycks mobilen vara det som upplevs som mest problematiskt vad gäller tonåringarna, för 9–12 är det istället spel.

Sett till barnets kön syns flera påtagliga skillnader i hur föräldrarna har svarat. Det gäller såväl medieanvändning som andra aktiviteter.

Generellt anser föräldrarna att pojkar tillbringar för mycket tid med dator-/tv-spelande och spel på surfplatta medan flickorna tittar på tv och film samt använder mobilen och sociala medier alltför mycket. Skillnaderna är allra störst när det gäller spel och sociala medier (för spel bland 13–16 hela 30 procentenheter). Detta har sin grund i att pojkar spelar mer än flickor medan flickor använder sociala medier och mobilen mer än vad pojkar gör, och de tittar även något mer på film och tv. Skillnaderna blir tydligare ju äldre barnen blir (se *Ungar & medier 2019*).

Om man sätter föräldrarnas missnöje i relation till i vilken utsträckning pojkar och flickor faktiskt använder de olika medierna framgår att föräldrarnas missnöje ibland är större än andelen högkonsumenter bland barnen. Bland barn 13–16 spelar 37 % av pojkarna och 7 % av flickorna spel mer än 3 timmar/dag. Men 62 % av pojkarnas föräldrar och 30 % av flickornas föräldrar anser att barnen ägnar för mycket tid åt spel. Av pojkarna i åldersgruppen använder 16 % sociala medier mer än 3 timmar/dag, och motsvarande andel bland flickorna är 40 %. Men 34 % av pojkarnas föräldrar och 57 % av flickornas föräldrar anser att barnen ägnar för mycket tid åt sociala medier. När det gäller tidsåtgången för tv/film är missnöjet mer proportionerligt. Dessa siffror är i princip identiska med föregående undersökning.

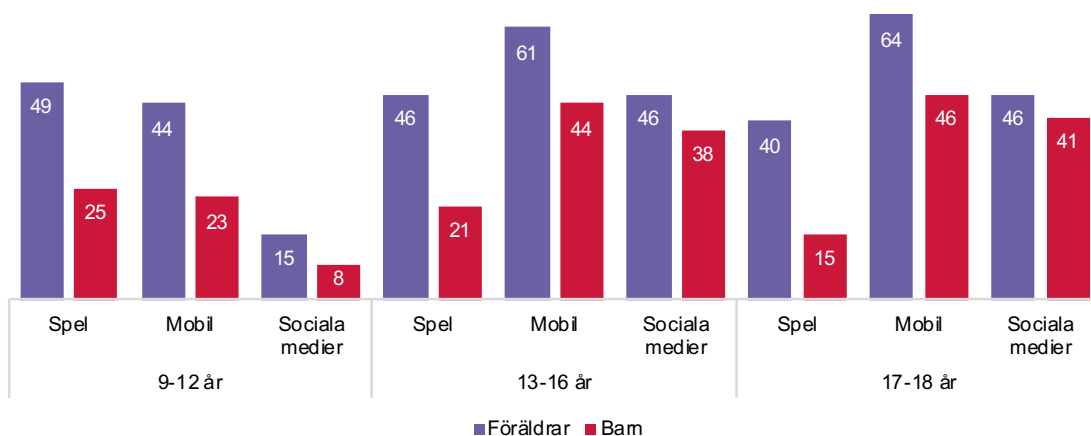
I tidigare undersökningar har man kunnat konstatera att föräldrarna föreföll något mer missnöjda med flickornas, än med pojkarnas, mediekonsumtion när den ställdes i proportion till barnens faktiska mediekonsumtion. Med undantag för föräldrarnas åsikter om spelande, där man i betydligt högre utsträckning tycker att flickor spelar för mycket jämfört med deras faktiska användning, återfinns inga sådana könsskillnader i årets undersökning.

Resonemanget ovan sker dock med reservation för att vad som är "för mycket" är högst individuellt och att 3 timmar/dag inte är någon vetenskapligt fastställd gräns för "mycket" mediekonsumtion. Som påpekas i *Ungar & medier*, både 2015 och 2017, har begreppet högkonsument

till stor del spelat ut sin roll eftersom så stora andelar av barnen idag faller inom ramen för definitionen av "högkonsument". Det som var anmärkningsvärt hög konsumtion av t.ex. internet 2010 är inte det idag. Vad föräldrar uppfattar som "för mycket" medieanvändning bör därmed också förändras över tid.

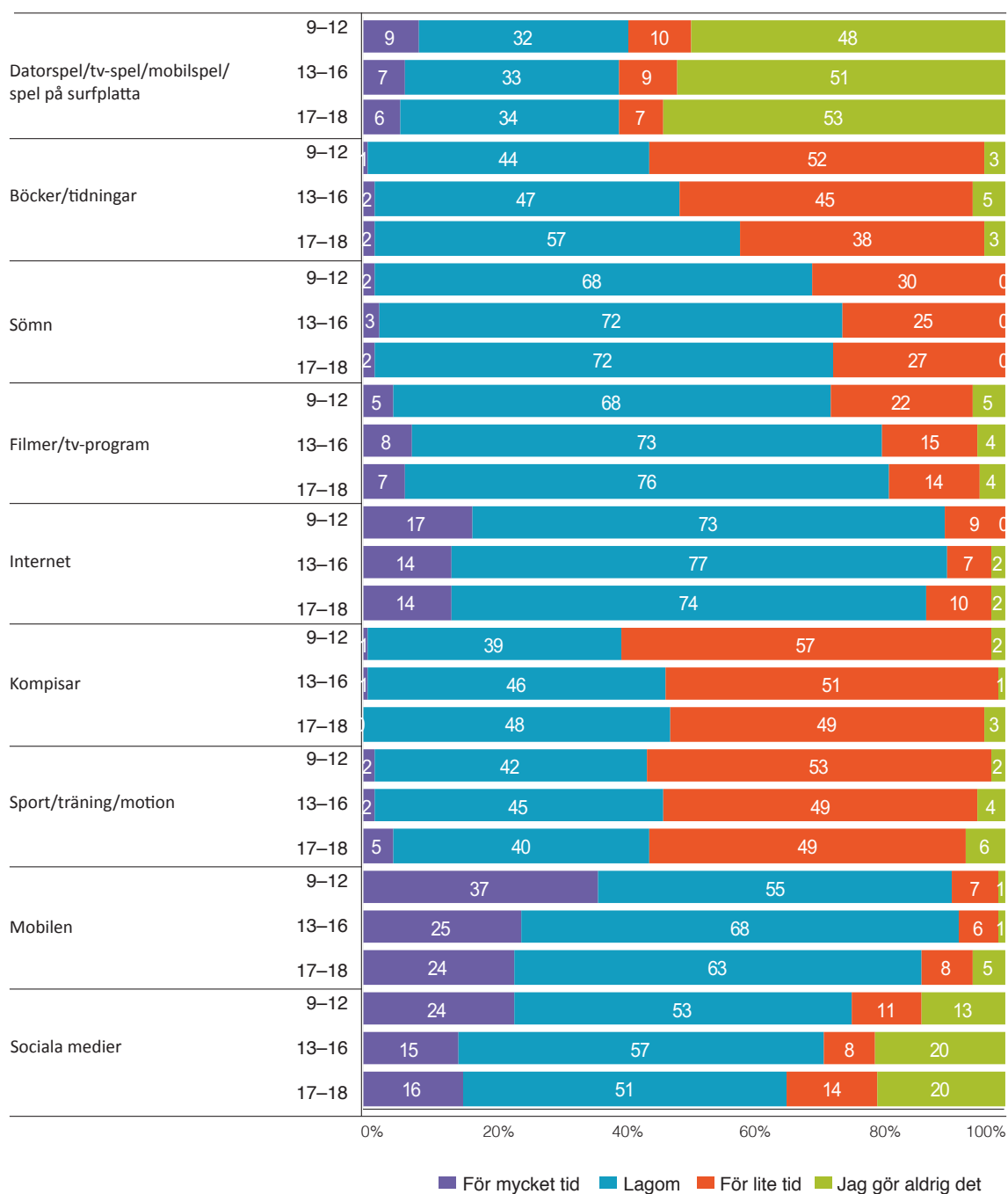
Generellt anser föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning i betydligt högre utsträckning att deras barn ägnar för mycket tid åt medier. Avseende spelande tycker 67 % detta jämfört med 44 % av föräldrar till barn utan funktionsnedsättning. Den enda frågan där föräldrar till barn utan funktionsnedsättning anser att deras barn i högre utsträckning använder något för mycket är mobilen (62 % jämfört med 58 %). Avseende läsning anger 9 % av föräldrarna till barn utan funktionsnedsättning att deras barn aldrig läser. Motsvarande andel bland föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning är 43 %.

18.b. Ägnar för mycket tid åt: Föräldrar respektive barn 9–18 år: (%)

På denna fråga är det möjligt att göra jämförelser mellan barns egen syn på hur de tillbringar sin tid och föräldrars uppfattning om detta. Till att börja med kan man konstatera att tre "problemområden" syns särskilt tydligt i bådas svar. Det handlar om att man ägnar för mycket tid åt spel, sociala medier och mobilen. Skillnaden är att föräldrar anser detta i betydligt högre grad än barnen.

19. När det gäller dig själv, tycker du att du ägnar för mycket tid, lagom med tid eller för lite tid åt...? (%)

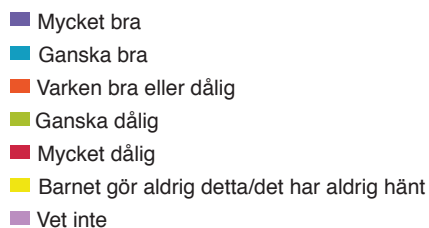
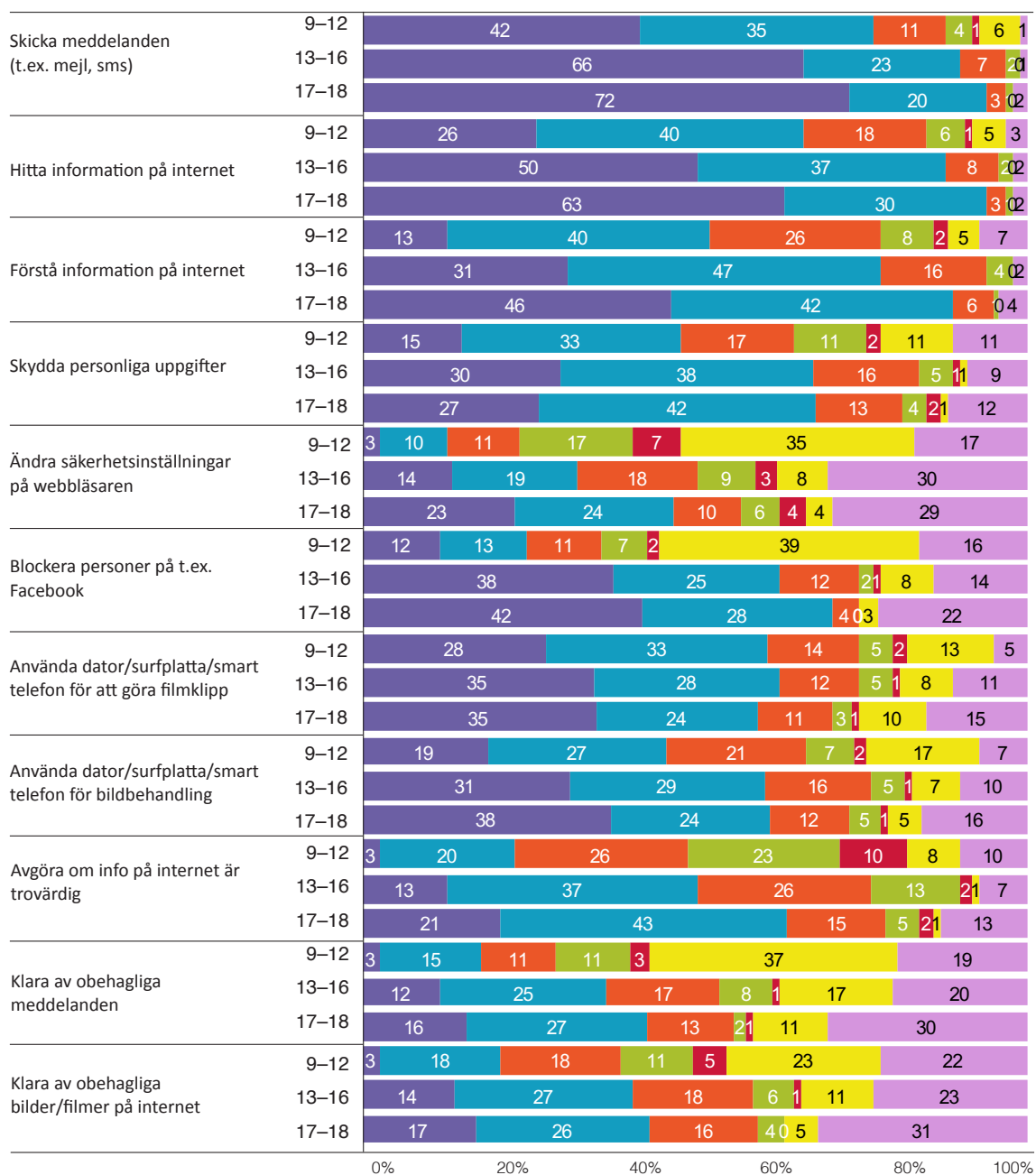
Diagrammet visar att det man framförallt anser sig ägna för mycket tid åt är mobilen och sociala medier/internet. Med anledning av att detta också är det man är mest missnöjd med när det gäller barnens medieanvändning (avseende barnen är det också spel, vilket vuxna dock inte ägnar sig åt i lika hög utsträckning) finns det skäl att diskutera detta närmare. En reflektion är att föräldrars irritation/missnöje/dåliga samvete över sin egen mobilanvändning och sociala medier möjligen också överförs på barnens användning av de samma. Möjligen upplever också föräldrar att de är en bidragande orsak till barnens mobilanvändning, vilket ytterligare förstärker irritationen.

Jämfört med föregående undersökning har några av delfrågorna plockats bort ("arbete" och "familjen"), vilket dock inte omöjliggör jämförelser eftersom de övriga delfrågorna är identiska. Det syns vissa skillnader vad avser "för mycket tid". Andelarna som anser att de ägnar för mycket tid åt just mobilen har ökat, bland 9–12 med hela 10 procentenheter. Även andelarna som anser att de ägnar för mycket tid åt sociala medier har ökat något, även här mest bland 9–12.

För lite tid anser man ägna sig åt "sport/träning", "böcker/tidningar" samt "kompisar". Det är även påtagligt många som anser att de sover för lite.

Föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning anser i högre grad än andra att de ägnar för mycket tid åt medieanvändning.

20. Hur bedömer du ditt barns förmåga att: (%)

Frågan är avsedd att mäta föräldrarnas uppfattning om barnens färdigheter relaterade till olika aspekter av digital medieanvändning. Föräldrarnas skattning av barnens färdigheter utgör inget objektiva mått på barnens kompetensnivå. Det är föräldrarnas uppfattning om barnens färdigheter som mäts, inte färdigheterna i sig. Skattningarna kan emellertid ge en grov bild av hur dessa färdigheter ser ut.

För samtliga färdigheter bedöms äldre barn vara bättre än yngre. Detta mönster går igen från tidigare undersökningar och kan förklaras med att barn utvecklar dessa färdigheter ju äldre de blir.

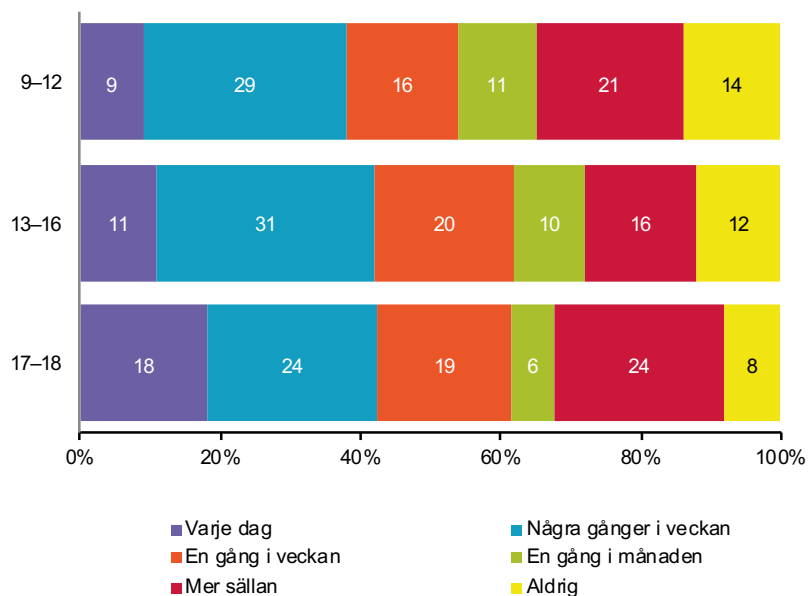
Barn 9–12 anses främst vara bra på att skicka meddelanden och använda dator/surfplatta/mobil för att göra filmklipp. Sämst är de på att avgöra om information på internet är trovärdig, ändra säkerhetsinställningar på webbläsaren, att klara av obehagliga meddelanden samt klara av obehagliga bilder/filmer på internet. Detta är likadant som i föregående undersökning. Sammantaget bedömer föräldrarna att barnen är bäst på att skicka meddelanden och hitta information på internet.

Jämfört med föregående undersökning har andelarna som svarar att barnet är ”mycket bra” generellt minskat för 13–16 och 17–18. Det rör sig om påtagliga minskningar i flera avseenden, t.ex. en minskning på 10 procentenheter gällande att förstå information på internet i gruppen 17–18. När det gäller att blockera personer på t.ex. Facebook är minskningen 11 procentenheter i samma grupp, och när det gäller att skydda personliga uppgifter är minskningen hela 17 procentenheter (återigen avses svarsalternativet ”mycket bra”).

Det syns vissa skillnader mellan hur föräldrar till flickor respektive föräldrar till pojkar skattar sitt barns förmågor. T.ex. uppger föräldrar till flickor i högre grad att barnet är mycket bra på att skicka meddelanden, skydda sina personliga uppgifter, blockera personer på t.ex. Facebook och att använda mobil/surfplatta etc. för att göra filmklipp och för bildbehandling. Detta gäller samtliga åldersgrupper. För vissa förmågor och vissa åldersgrupper ligger däremot föräldrar till pojkar högre vad avser ”mycket bra”. Det gäller 17–18 och att hitta information på nätet och att ändra säkerhetsinställningar på webbläsaren.

Generellt anser föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning att deras barn är klart sämre på samtliga kompetensområden. Störst är skillnaden avseende att avgöra om information är trovärdig: 51 % av föräldrar till barn utan funktionsnedsättning anser att deras barn är ganska eller mycket bra på att avgöra om information är trovärdig, jämfört med 28 % av föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning.

21. Hur ofta händer det att barnets medieanvändning leder till att ditt barn inte gör vad han/hon ska t.ex. läsläsning, hjälpa till hemma, gå och lägga sig? (%)

Frågan har inte ställts i tidigare undersökningar. Av diagrammet framgår att en majoritet i samtliga åldersgrupper uppger att detta inträffar en gång i veckan eller oftare. Det syns inga skillnader mellan hur föräldrar till pojkar respektive flickor svarar på frågan.

Bland föräldrar till barn utan funktionsnedsättning är andelen som anger att detta händer varje dag 11 %. Bland föräldrar till barn med psykisk funktionsnedsättning är det 34 %.

Jämfört med hur barn 9–18 svarar på samma fråga är resultaten samstämmiga. För 17–18 syns dock en påtaglig diskrepans när det gäller ”några gånger i veckan” då barnen svarar detta i högre utsträckning än föräldrarna (41 % jämfört med 24 %).

BILAGA 1. BORTFALL, SIGNIFIKANS, ÅLDERSINTERVALL OCH KALIBRERINGSVIKTER

Som konstaterats är svarsfrekvensen i föreliggande rapport relativt låg, 34,3 %. Detta är inte anmärkningsvärt låga siffror utan normalt för enkäter med ett stratifierat obundet slumpmässigt urval. En låg svarsfrekvens medför en ökad risk för bortfallsfel – att de som besvarat frågeformulären skiljer sig från dem som inte gjort det så att resultaten av undersökningen blir missvisande för hela urvalet. För att kompensera för detta har SCB kalkylerat kalibreringsvikter baserat på registerdata (se nedan). I tidigare Ungar & medier-undersökningar har antalet respondenter i flera fall varit så få att få resultat varit statistiskt signifikanta på 0,05-nivån. Signifikansnivån anger sannolikheten för att man av en slump skulle få det erhållna resultatet och 0,05 innebär att det är 95 % sannolikhet att resultaten inte påverkats av slumpen. I föreliggande rapport uppnår i princip samtliga av de jämförelser och förändringar som redovisas i den löpande texten signifikansnivån 0,05 och är alltså vad man brukar kalla för statistiskt säkerställda. Statistisk signifikans är dock ett i vissa avseenden problematiskt mått på en undersökningens tillförlitlighet. Ju större antal individer som deltar, desto större är sannolikheten att mycket små förändringar över tid eller skillnader mellan olika grupper är statistiskt signifikanta. Det blir då frestande att redovisa även triviala resultat bara för att de är signifikanta. Små skillnader (under 5 procentenheter) har inte redovisats i denna rapport om de inte ingår i ett tydligt mönster (t.ex. att användningen av en medieform ökat i samtliga årskullar som undersökts). Av läsbarhetsskäl redovisas inte signifikansnivåerna vidare i rapporten.

Den tidigare kommittén Medierådet använde sig fram till och med Ungar & medier 2010 av överlappande åldersgrupper, t.ex. 9–12 år och 12–16 år. Anledningen var att man betraktade de respondenter som fyllde år under den tid datainsamlingen pågick som ett år äldre än de som fyllde senare på året. En tolvåring som fyllde tretton innan enkätinsamlingen var avslutad betraktades som en trettonåring i tidigare material. Då tidigare insamlingar har varit åldersmässigt snedfördelade har vi i datainsamlingarna sedan 2012/13 valt ut åldersgrupperna utifrån hur mycket respondenterna fyller under året – som ömsesidigt uteslutande kategorier. Från och med 2012 års insamling finns även åldersgruppen 17–18 med.

2012/13 års enkäter utformades för att möjliggöra jämförelser av resultaten med de datainsamlingar som genomfördes parallellt av de norska och finska motsvarigheterna till Statens medieråd och då ändrades åldersintervallen till de nuvarande, mer konsekventa 9–12 år och 13–16 år. Detta innebär att åldersintervallen från 2010 inte är fullt jämförbara mellan de olika datainsamlingarna. Det saknas fullständiga data för att göra exakta kontroller av hur jämförelser över tid påverkats av dessa inte fullt överensstämmande åldersintervaller. Man kan dock jämföra genomsnittsåldern mellan de olika grupperna.

Åldersintervall och barnens genomsnittsålder för datainsamlingarna 2010–2018

2010	2012/13	2014	2016	2018
9–12: 10,38 år	9–12: 10,37 år	9–12: 10,41 år	9–12: 10,47år	9–12: 10,50 år
12–16: 13,93 år	13–16: 14,50 år	13–16: 14,54 år	13–16: 14,39 år	13–16: 14,50 år
–	17–18: 17,51 år	17–18: 17,53 år	17–18: 17,51 år	17–18: 17,49 år

I åldersgruppen 9–12 år skiljer sig genomsnittsåldern inte åt mellan undersökningarna. I åldersintervallet, 12–16 år i insamlingen 2010 respektive 13–16 år i senare undersökningar, skiljer sig genomsnittsåldern mer åt: 2010 13,93 år medan den varierat mellan 14,39 och 14,50 år i de tre senaste studierna. Det innebär att en del av förändringarna över tid mellan 2010 och senare datainsamlingar kan vara konsekvensen av ålderskillnader bland de barn som föräldrarna avsett i sina svar.

SCB har också kalkylerat kalibreringsvikter för varje respondent. Vid bortfall kan vissa grupper i urvalet ha svarat i större utsträckning än övriga, t.ex. kan flickor svara i högre grad än pojkar eller barn med lågutbildade föräldrar mindre än de med högutbildade. Om de grupper som svarat i högre grad har en annan fördelning på undersökningsvariablerna än övriga kan detta ha en snedvridande effekt på resultatet. För att kompensera för detta har kalibreringsvikter använts.

Ytterligare information om datainsamlingen finns på www.statensmedierad.se.

Statens medieråd

Statens medieråd, Box 27204, 102 53 Stockholm | Besöksadress: Borgvägen 1 (Filmhuset), plan 5, Stockholm
Telefon: 08-665 14 60 | E-post: registrator@statensmedierad.se | www.statensmedierad.se